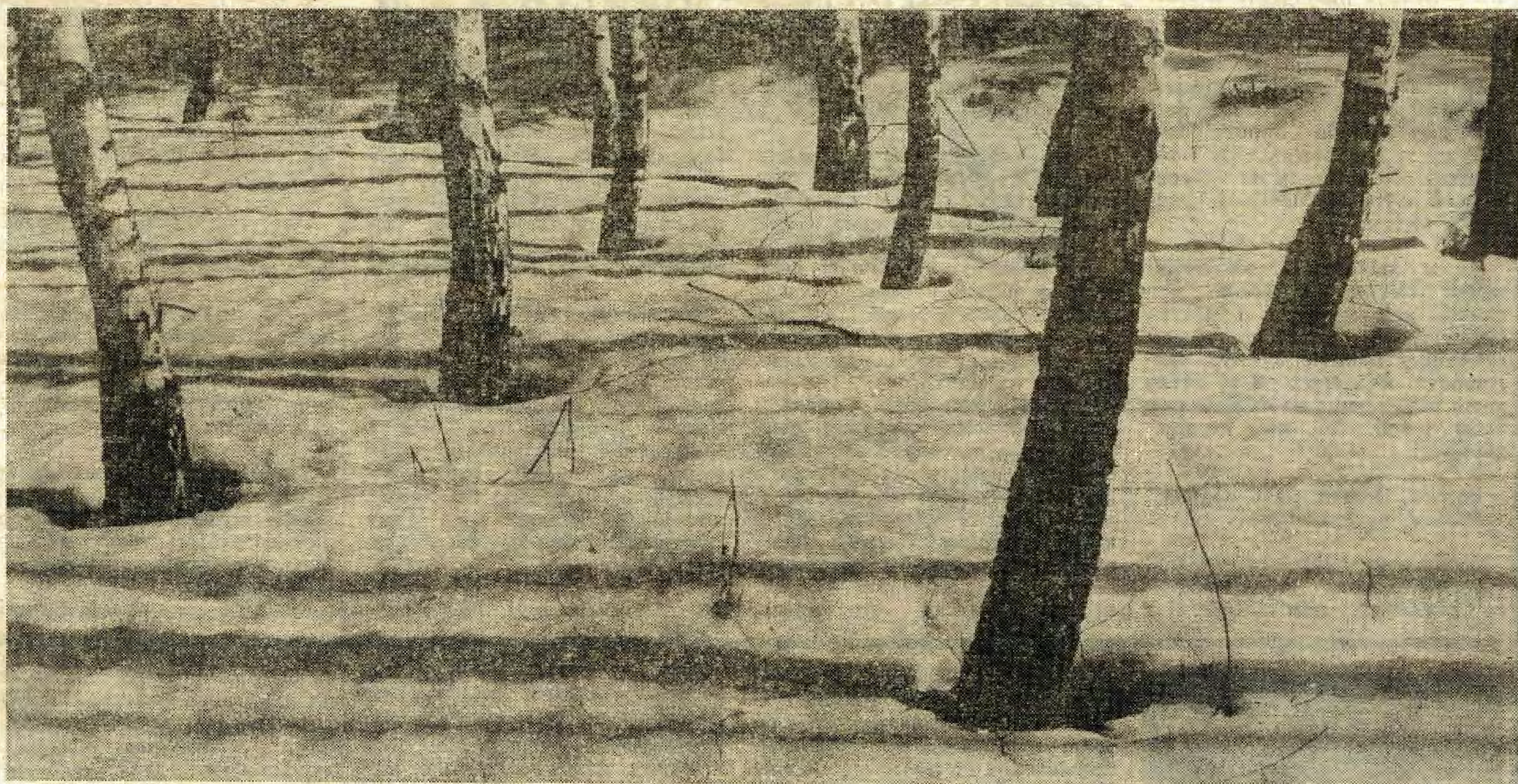
Ніва

ISSN 0546—1960
ІНДЭКС 36671

БЕЛАРУСКІ ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНЫ ТЫДНЁВІК

№ 4 (1654) ГОД XXXIII БЕЛАСТОК 24 СТУДЗЕНЯ 1988 г. ЦАНА 12 зл.

Фота Л. Тарасэвіча.

Яшчэ 15-17 гадоў таму назад у Коматаўцах і Баброўніках моладзь збіралася вечарамі на вуліцы пры чыёй-небудзь хаце, стоячы і седзячы на лавачках, спявала песні. Што за прыгажосць была! Хацелася стаяць і слухаць!

Цяпер не пачуеш спеву на вёсках.

Цяпер стала мала людзей, паявіліся пустыя хаты. „Усходняя сцяна" заціхла і змарнела.

У Лужанах было каля 80 гаспадароў. Асталося іх толькі некалькі.

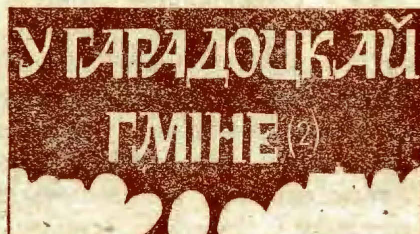
У Баброўніках, адной з большых вёсак, раней гаспадары трымалі шмат быдла, і ў вёсцы было яго каля 150 галоў. Цяпер — толькі 11. У вёсцы цяпер адны пенсіянеры і толькі каля 10 сялян-рабочых.

У меншых вёсках, у якіх было па 15-20 гаспадароў, як Габяты, Нарэйкі і Даўнева, засталіся старыя. Сапраўдных гаспадароў зусім няма. Няма гаспадароў і ў вёсцы Пераходы, а было іх больш дзесяці. Яшчэ неяк трымаюцца Меляшкі і Белявічы. З гэтых вёсак шмат людзей працуе на прадпрыемствах і ва ўстановах Гарадка (і не толькі Гарадка), хоць яны таксама маюць гаспадаркі. І ў іншых вёсках двухпрафесіяналы — рабочыя і адначасова сяляне апрацоўваюць зямлю. Ім, наогул, добра паводзіцца, і яны нікуды выязджаць не збіраюцца.

Пакуль што ў Гарадоцкай гміне налічваецца 1100 гаспадароў, але гэта разам з тымі, што маюць па 0,51 га зямлі і знаходзяцца на пенсіі. А пенсіянераў-сялян у гміне цяпер 550, і лік іх няспынна павялічваецца.

У гміне толькі 140 гаспадароў, якія маюць прадаўжальнікаў сялянскай прафесіі. Значыць, не выходзіць нават па 4 гаспадары на адно салэцтва. Ды таксама няма ніякай упэўненасці, ці нехта з іх пасля смерці бацькоў не паедзе ў горад.

Дык што ж будзе з зямлёй? Хто яе будзе апрацоўваць? Хто будзе забяспечваць горад сельскагаспадарчымі прадуктамі?

У ГАРАДОЦКАЙ ГМІНЕ (2)

Аказваецца, што ў Гарадоцкай гміне будзе радзіць уся зямля. Будзе каму ёю заняцца. Існуюць там 4 сельскагаспадарчыя кааператывы: у Лужанах, у Зубрах, Мастаўлянах і Калодным. Кааператывы пабудавалі дамы гарадскога тыпу, з усімі выгадамі. Жыллёвы камфорт на вёсцы стрымлівае людзей ад выезду ў горад, а часамі і прываблівае. На жаль, не мясцовых, а з іншых ваяводстваў, нават з цэнтральных.

Сельскагаспадарчы кааператыў у Лужанах, з сядзібай у Баброўніках, не меў бы людзей, каб не было там пабудаваных дамоў — аднаго ў Лужанах на 8 сем'яў, і двух у Баброўніках па 16 сем'яў. У Гарадоцкай гміне не знайшлося ахвотных працаваць у кааператыве, хоць былі запэўнены добрыя жыллёвыя ўмовы. Прыйшлі людзі з іншых ваяводстваў і тут працуюць.

Сельскагаспадарчы кааператыў у Зубрах мае тры жылыя дамы на 46 сем'яў, і таксама там у асноўным людзі з па-за Беласточчыны. І ўжо там не беларуская, а польская мова з'яўляецца дамінуючай. Пачалі спольшчвацца гэтыя мясцовасці. Падобная сітуацыя ў Мастаўлянах і Калодным.

Гэтыя 4 сельскагаспадарчыя кааператывы маюць многа машын, вырошчваюць параўнальна добрыя ўраджаі, вышэйшыя, чым у індывідуальных гаспадароў. Індывідуальныя гаспадары атрымалі ў 1987 годзе ў сярэднім у гміне па 24 цэнтнеры з аднаго гектара 4-ох асноўных зерневых культур, а кааператары — больш 30. У гміне прададзена збожжа дзяржаве 5.410 тон, у тым ліку 1490 тон выпрадукавана аднаасобнымі гаспадарамі.

Спомненыя 4 сельскагаспадарчыя кааператывы знаходзяцца ва ўсходняй зоне і ім пад сілу апрацоўваць усю зямлю, якую пакінулі і яшчэ пакінуць шматлікія гаспадары. А вось у заходняй частцы гміны апрацоўкай усёй пакінутай сялянамі зямлі займецца Дзяржаўнае сельска-

(Працяг на стар. 4)

ПОГЛЯДЫ

НЕ ВЫБІРАЦЬ ФІГУРАНТАЎ

У сувязі са справаздачна-выбарнай кампаніяй, якая працягваецца ў Беларускім грамадска-культурным таварыстве, прапаную ўнесці пад разгляд наступныя справы:

— будучае Галоўнае праўленне павінна заняцца стварэннем эканамічнай базы для дзейнасці Таварыства, каб яно трымалася не на датацыях, а на сваіх грашах;

— неабходна стварыць выдавецтва кніжак нашых пісьменнікаў, без чаго не можа быць гутаркі пра развіццё беларускага літаратурнага жыцця ў нас;

— трэба арганізоўваць падрыхтоўку інструктарскіх кадраў для мастацкай самадзейнасці, якая часта знаходзіцца на вельмі нізкім, амаль прымітыўным узроўні.

Выбары кандыдатаў у члены Галоўнага праўлення Беларускага таварыства павінны адбывацца на раённых канферэнцыях так, каб не выбіраць фігурантаў, аб якіх вядома, што нічога рабіць не будуць, але затое яны вельмі любяць, каб выбіралі іх і саджалі ў прэзідыум.

Кастусь Сідаровіч

НА МЯЖЫ

АБРАЗОК ШОСТЫ

АБ ПЕРШЫМ ДНІ АКУПАЦЫІ

Вечарэе. Большасць нямецкіх салдатаў вярнулася з-над рэчкі ў вёску. Чатыры салдаты ў вельмі маленечкіх трусіках дастаюць з грузавіка нейкія дзіўныя прылады. А якія ж гэта прылады? Чатыры малыя квадратныя дошачкі і адна вялікая квадратная дошка. І шаст-праст з гэтых дошачак умомант робяцца чатыры табурэтачкі і стол. Немцы прастуюць алюміневыя ножкі, якія прылягаюць да дошак, і на працягу няцэлай мінуты ўжо стаяць на зямлі і стол, і табурэтачкі. Праз момант на панадворку маіх дзядзькоў Пятра і Андрэя Баршчэўскіх ўжо не толькі стаіць стол і табурэткі, але сядзяць на табурэтачках паўголыя немцы і гуляюць у карты.

Адзін дробненькі, худзенькі немец сядзіць на ўслоне пад сцяною хаты Андрэя і Пятра Баршчэўскіх і грае на губным гармоніку нейкую сумную жаласлівую мелодыю. З-за вугла хаты паяўляецца на вуліцы цыбаты немец. Той, што страляў вераб'ёў. Спявае:

Вольга, Вольга, мать родная,
Вольга, русская река!

Адзін з немцаў, якія гуляюць у карты, паказвае ў бок цыбатага і стукае пальцам па ілбе. Я з неадлучнымі сябрамі сяджу ў сябе на панадворку, які знаходзіцца ў некалькіх метрах ад немцаў-іprovакоў.

— Чы хтось бачыў такое, — гаворыць Пеця Бура, — каб стол і табурэткі з паломанымі нагамі можно было за паўмінуты паладаваці і паставіць?

— Пляцеш абы-што, ногі не былі паломаны, а толькі зложаны і немцы іх выпраставалі, от і ўсё!

— А дзе ты такое бачыў, каб ножкі ў табурэтачках і сталах складаліся? — упіраецца Пеця.

І мы ўжо і самі не ведаем, як сталася з табурэткамі: былі яны папсаваны, ці не былі, і ці можна будзе іх зноў злажыць.

Па вуліцы, узбіваючы пыл, ідуць з выгана каровы. Вяртаецца са сваёй каровай і дзядзька Пётр Баршчэўскі. Вядзе яе, як заўсёды, на пастронку. Увайшоўшы на панадворак, на момант затрымліваецца. Справа ў тым, што немцы паставілі стол і расселіся вакол яго амаль пасярэдзіне панадворка і між імі і плотам не болей чым адзін метр праходу, праз які трэба праціснуцца дзядзьку Пятру з каровай. Клопат яшчэ і ў тым, што з боку сцежкі, па якой мусяць прайсці дзядзька і яго карова, сядзіць таўшчэзны, як бочка, рыжы немец. У канцы канцоў дзядзька Пятро хапае сваю карову за рог і памаленьку цягне яе ў вузенькі праход. І ў тым момансе, калі дзядзька і карова знаходзяцца ў найвузейшым месцы, здаравенны немец узнімае свой зад і магутнае п-р-р-ру! — устрасае паветрам. Карова кідаецца ўбок, прыціскае дзядзьку Пятра да плоту, вырываецца з яго рук і імчыцца ў бок хлявоў і пуні. Зрэшты, вельмі хутка супакойваецца і пачынае на прыгуменні скубаць траву. Немцы, выразна задаволеныя эфектам зробленага рыжым, непрытомна рагочуць. Усе пачынаюць падымаць свае азадкі і стараюцца рабіць тое, што толькі што зрабіў іх рыжы сябра. Аднак эфект іх спроб досыць мізэрны. Затое новая хваля рогату ўстрасае панадворкам.

Мы моцна здзіўлены ўсім гэтым. Справа ў тым, што ў нас не толькі дарослыя, але і дзеці ніколі не займаліся такімі забавамі. Рагоча толькі Пеця Бура Вядома нам, што яго сям'я ў Бандарах — выключэнне і яе члены, асабліва Пецеў бацька і дзед няраз публічна рабілі тое, што зрабіў немец. Вось таму Пеця і рагоча раскацістым смехам і кажа:

— Але бабахнуў! Як з арудзія! Як яму ср... не лопнула? — сказаўшы гэта, зноў моцна рагоча.

Дзядзька Пётр доўга корпаецца пры хляве і пуні. Відаць выразна, што яму вельмі не хочацца зноў праходзіць каля карцёжнікаў. Аднак другой дарогі няма і ў канцы канцоў, як бы крадучыся пад плотам, ідзе ў хату. Таўшчэзны немец як бы гэтага толькі і чакаў. Калі толькі дзядзька Пётр зраўняўся з ім, паўтарыў з не меншым эфектам тое, што зрабіў тады, калі дзядзька ішоў з каровай. І зноў рогат немцаў ускалыхнуў панадворкам. Дзядзька, усунуўшы галаву ў плечы, хаваецца ў сенцах.

...А мізэрненькі немец, як і дагэтуль, сядзіць сабе пад сцяной на ўслоне і іграе сумную-сумную мелодыю, а яго вочы, як бы нічога не бачачы, узіраюцца на ўсход.

Наступае вечар. Пачынаем разыходзіцца. Пеця Бура ўпэўнена гаворыць:

— Немцы ў нас будуць вельмі доўго. Напэўно ні трэбо будзе хадзіць у школу. Я вам кажу, што немцы будут нам даваць ні толькі пустые банкі, але і банкі з шакаладаю.

Такім запамятаўся мне першы дзень акупацыі. А што датычыцца прароцтваў Пеці Буры, дык споўніліся толькі два першыя, а трэцяе не споўнілася.

Алесь Барскі

Сакрат Яновіч

ЗАНАТОЎКІ З АНГЛІІ

— 2 —

Таня і я — запрошаныя а. Алесем — жывем у пакоіку будынка беларускага уніяцкага прыходу ў Лондане. Побач з вядомай Бібліятэкай і Музеем імя Францішка Скарыны. Я і прыехаў у Англію, каб папрацаваць у чытальні гэтай адзінай на Захадзе беларускай навуковай установы. Неўзабаве знайду ў ёй нямала матэрыялаў, якія будуць прыдатнымі для падрыхтоўкі другога і пашыранага выдання маёй *„Беларусі, Беларусі"*.

У цэркаўцы за Голдэн-род, насупроць, айцы Алесь і Кастусь адслужваюць штодзень завутрані і вячэрні, а ў нядзелі абедні. Мне, выхаванаму ў праваслаўным асяроддзі, цікава пабыць на іхніх багаслужбах. Ані Таня, ані я не бачым розніцы, калі не лічыць таго, што айцы ўпамінаюць папу рымскага. Уражанне на нас робіць тое, што моляцца яны на роднай, беларускай, мове. Мы, прызвычаеныя да традыцыі, згодна якой *„Бог не разумее па-беларуску"*, слухаем гэтыя малебны з пачуццём незвычайнасці... Трэба было паехаць аж у Лондан, каб дарэшты зразумець варожасць касцёла і царквы да беларускай свядомасці ў нас, на Беласточчыне, і не толькі тут. Беларускі нацыянальны рух не талеруюць абедзве канфесіі, развіваецца ён амаль выключна ў атмасферы атэізму (акрамя інцыдэнтальных выпадкаў у эмігранцкіх асяродках, пра значэнне якіх цяжка гаварыць усур'ёз).

Беларусчына ў сімпатычных бацечкаў невыпадковая, яна — гістарычная спадчына. Уніяцтва ў Беларусі дамінавала да мікалаеўскіх часоў (у Беластоцкім краі існавалі тады ўсяго тры праваслаўныя парафіі — у Бельску, Заблудаве, і ў Беластоку — для абслугі армейскіх гарнізонаў). Ліквідацыя уніі — выгнанне беларускай мовы са святыняў — вынік узмацнення каланіяльнай палітыкі царызму. Гэта проста кідаецца ў вочы, калі ўчытацца ў таўшчэзныя тамы *„трудов Иосифа Семашко"*, мітрапаліта, які правёў цэлую гэту акцыю цалкам адкрыта ў імя палітычных інтарэсаў Санкт-Пецярбурга. Дзейнічаў ён тэрорам, хабарамі, ссылкаю. Яго бязлітаснасць пярэварата выклікала агіду нават у расійскіх міністраў, асабліва арыстакратычнага паходжання, якім добрае выхаванне не дазваляла сябрацца з рэнегатам. Сямашка і наракае на іх безупынна ў тых *„трудах"*, хвалячы фактычна аднаго Мураўёва, небезвядомага і пам лайдака, які, выканаўшы сваю *„чорную работу"*, быў потым адсунуты і памёр у забыцці. Парадокс русіфікатарства ў тым, што на вялікае сваё здзіўленне, навалам пашырыў каталіцызм, які з элітарнага — панскага! — веравызнання пераўтварыўся ў народнае (напрыклад, на Сакольшчыне, пад Беластокам, ці на Падляшшы). У новай сітуацыі татальнай забароны ўсяго беларускага, быць уніятам лічылася злачынствам супроць дзяржавы, шмат-хто з іх далучыўся тады да рыма-католікаў, лепшай „немужыцкай" веры, якая не знаходзілася пад паліцэйскім праследам. Да якой і ўлады адносіліся як да меншага зла ў тую эпоху фанатызму і барацьбы за душы (такое акаталічванне дало ашаламляльныя вынікі ў ваколіцах, у якіх тутэйшыя ксяндзы праявілі вышэйшую інтэлектуальнасць і неардынарны спрыт). *„Польская карта"* заўсёды мела значэнне для цара.

Ад Сямашкавых сенсацый разбалелася галава. Бяру кніжку ўспамінаў нейкага генерала Леана Міткевіча; люблю мемуары, часам знаходжу ў іх сапраўдныя залацінкі. Айцец Алесь смяецца, паказваючы на старонку дзвесце семдзесят восьмую:

Najwięcej mi żal fortepianu i mojej obszernej biblioteki, głównie dzieł wojskowych, miałem też starą encyklopedię po francusku z własnoręcznym, autentycznym napisem Adama Mickiewicza: **„Na Bożom sudzie usiem u żopu budzie"**, — успамінае пан Леан, можна сказаць, першы вядомы ўжо твор Міцкевіча нарэшце на айчыннай яму мове...

Не даю рады доўга працаваць, сядзець за кніжкамі і паперамі; бярэ соннасць. Так перамагае мяне марскі клімат, Прыатлантыка, у якой рэдка бліскае сонца, ды ўсюды вільгаць. Знаёмец, які дарослае жыццё правёў у Англіі, жартаўліва падтрымлівае мяне на духу: — Ведаеш, калі сорак гадоў назад пераязджаў я ў Лондан, дык ішоў дождж, і ідзе аж да сёння!...

Падвечар з'яўляецца Арнольд Макмілін, малады прафесар, які напісаў і выдаў англійскую гісторыю беларускай літаратуры. Пагутарыць нам завельмі няма калі: ён акурат пільна заняты падрыхтоўкай артыкула пра тую ж літаратуру, памерамі ў тысячу радкоў на заказ рэдакцыі Французскай энцыклапедыі. Арнольд зусім прыстойна гаворыць па-беларуску, час ад часу з забаўным акцэнтам. Ён на Брытанскіх астравах — бясспрэчны аўтарытэт у галіне нашай культуры. Вось у англійскім *„Славянскім аглядзе"* за 1987 год апублікавалі ягоную рэцэнзію на славуты слоўнік Івана Насовіча *„Словарь белорусского наречия"*, выдадзены ў Санкт-Пецярбурзе ў 1870 годзе.

Выходжу прайсціся, паветраць ды параздумліваць. На блізкай Фінчлі-стрыт машыны едуць адна за адною, але надакучлівага шуму ад іх ці смуроду бензіну не адчуваеш: маторы адрэгуляваныя, паліва чыстае. Муніцыпальная паліцыя звяртае на гэта ўвагу, нядбайлам лепіць штрафы. Пераходзіць вуліцу можна ў любым месцы, хоць вядома, не без рызыкі. У шафёраў менш правоў, чымсьці ў пешаходаў. Гэта мне падабаецца, аднак, на ўсякі выпадак, шукаю вачыма т.зв. зебры, тым больш, што ўзвычаены я да правабаковага руху, а ў Англіі ён левабаковы.

(Працяг будзе)

Лірычны пульс Алеся Барскага

Ужо самы вонкавы выгляд новага паэтычнага зборніка Алеся Барскага робіць добрае ўражанне. „Лірычны пульс" густоўна аформлены і на добрай паперы. Гэта, пасля „Майго берага" (1975), другая мінская кніжка нашага паэта. І творчая кандыцыя, у якой зноў паўстае перад савецкімі чытачамі Алесь Барскі, салідная. Як падкрэслівае ва ўступным слове вядомы беларускі крытык Уладзімір Гніламёдаў, „Лірычны пульс" сведчыць аб пашырэнні паэтычных даляглядаў аўтара.

І ўсё ж не пазнаю я „белавежскага хлопца". Хоць ён, здавалася б, па-ранейшаму прапаведуе тут любоў да роднага, спявае гімны наднарвянскім берагам, моліцца белавежскім соснам, праклінае адшчапенцаў. Прыглядаюся: больш стройны, мускулісты, аптымістычны. Прыслухоўваюся: голас чысты. Адкрываю: знікла раздвоенасць асобы. Гэты Барскі, калі славіць матэрыю, дык не сумуе адначасова па „Верую". Застаецца надалей князем Бандароў, але па колішняй боскасці і след прастыў. І анёлы, што кружылі над ім, пераўтварыліся ў звычайных птахаў. На зямлю спусціўся Барскі. „У Бандарах — мой аграмадны свет". І слушна. Навошта табе, Алесь, той горды Лондан. Прыкмецць: ён увесь туманны.

Падобных метамарфозаў у зборніку поўна. І як ні дзіўна, гэтыя пераходы, як правіла, карысныя для аўтара. Але перайманць метад не раю. Нашаму аўтару (зборны персанаж) паможаш падабраць патрэбнае слова — станеш яго першым ворагам; упарадкуеш радок — прыдзе да цябе з намыленай вяроўкай. Хай кіснуць у гордай велічы.

А вы, цікаўныя чытачы і патэнцыяльныя паэты, маглі б таксама прасачыць займальныя практыкаванні на тэму „як рабіць добрыя вершы". „Лірычны пульс" — гэта ж у асноўным перамешаная „Блізкасць далёкага". Ды вам не пашанцавала. Зноў нехта праспаў і новая кніжка Алеся Барскага, відаць, не трапіць у нашы кнігарні.

І дэсерт. У Алеся Барскага ў Мінску шчырыя сябры. Мала таго, што прысвоілі яму званне прафесара, дык стварылі яшчэ і Таварыства польска-беларускай дружбы, старшынёй якога назначылі, вядома, нашага паэта. Дзіўна толькі, чаму з наднарвянскага берага знялі Алесевы Бандары і „прытулілі" іх да паўночна-заходняй ускраіны Белавежскай пушчы.

А мо зборнік зарана выйшаў?

Як бы там ні было, лірычны пульс Алеся Барскага нармальны. І мне гэта падабаецца.

Ж. Дубок

Алесь Барскі, „Лірычны пульс", Мінск, „Мастацкая Літаратура", 1987. Тыраж 4000 экз. Цана 40 к.

Злева: Ян Шыманюк, Вольга Кічкайла, Валянціна Лукша, Аляксандр Кічкайла ў партызанскай песні „Партызан-жалязняк". Алік Кічкайла першым уступіў у калектыў „Сямяне-ІІ". Ён — дасканалы гітарыст, таксама і член тэатральнага калектыву.

ТРЫ ГАДЫ ЎЖО „СЯМЯНАМ"

Толькі тры? А слава іх такая ўжо шырокая! Ведаюць інструментальна - вакальна - тэатральны калектыў „Сямяне" жыхары ўсяе Беласточчыны. Аж не верыцца, што за тры гады можна дасягнуць так многа. Можна, калі працуеш.

„Сямяне" — прыклад працавітасці і перш за ўсё дынамічнасці мастацкага беларускага руху. Гэта калектыў адкрыты, з пастаянным развіццём, пастаянна расце. У іх багацце форм мастацкага выразу. Тут і вакальная група, квартэт, дуэты, салісты... Яны ставяць п'есы, аб чым мы ўжо пісалі.

„Сямяне" вось прыслалі напісаную па-беларуску новую інфармацыю пра калектыў. Пішуць аб тым, што ім споўнілася тры гады і што яны гэты свой асабісты юбілей адзначылі выступленнем, прысвечаным 70-годдзю Вялікага Кастрычніка. Такая вялікая гмінная ўрачыстасць адбылася ў Нараўцы.

Другая навіна: нарадзіўся і працуе „Сямяне-ІІ" — другі, маладзны калектыў.

Мы вітаем і віншуем „Сямянаў-ІІ", жадаем ім удач! **(вв)**

Фота В. Кандрацюка

Згодны дуэт гітарыстаў. Злева: Генік Лясота і Славік Кічкайла, наймалодшыя члены калектыву „Сямяне-І" і „Сямяне-ІІ". Генік працуе на тартачнай фабрыцы ў Гайнаўцы, а Славік — вучань 3 класа прафесіянальнай школы ў Гайнаўцы. Дружныя, здольныя, энергічныя хлопцы. Граюць і спяваюць (на здымку) прывітальную песню аб „Сямянах", якую самі склалі.

ХРОНІКА

З дакладам на тэму „Засяленне і загаспадарванне падляшскіх зямель" д-р Уладзімір Юзвюк выступіў 5 кастрычніка 1987 г. перад вучнямі і настаўнікамі Агульнаадукацыйнага ліцэя з беларускай мовай навучання ў Гайнаўцы. Д-р У. Юзвюк прачытаў таксама даклад удзельнікам метадычных канферэнцый настаўнікаў беларускай мовы ў Гайнаўцы (4.XI.87 г.) і Бельску-Падляшскім (6.XI.87).

СНЕЖАНЬ 1987

2 — Секцыя культуры ГП БГКТ абмеркавала правілы і тэрміны конкурсу „Беларуская песня'88" і агляду тэатральных калектываў.

7 — У клубе БГКТ у Гайнаўцы адбылася сустрэча з Васілём Іванюком, які выступіў з дакладам „Флора і фауна Белавежскай пушчы".

9 — Адбылося пленарнае пасяджэнне праўлення Гайнаўскага аддзела БГКТ. Асноўныя тэмы пленума: справаздачна-выбарная кампанія ў БГКТ і пабудова Беларускага музея.

13 — у гайнаўскім клубе БГКТ сустрэліся старшыні праўленняў аддзелаў і члены ГП БГКТ з Гайнаўшчыны. Нарада была прысвечана правядзенню справаздачна-выбарнай кампаніі ў БГКТ і пабудове музея.

15 — Бельскі хор „Васілёчкі" выступіў з канцэртам перад дэлегацыяй савецкіх жанчын з Гродна.

18 — Намеснік старшыні ГП БГКТ Канстанцін Майсеня сустрэўся з фальклорным калектывам з Тыневіч Вялікіх. Падчас сустрэчы былі абмеркаваны справы далейшага развіцця мастацкай самадзейнасці. К. Майсеня перадаў калектыву новы акардэон.

18 — у ГП БГКТ адбылася нарада суарганізатараў конкурсу „Беларуская песня'88". Створаны арганізацыйны камітэт конкурсу, які узначальвае Валянціна Ласкевіч. Вырашана запрасіць на гэта мерапрыемства калектыў і аднаго з кампазітараў з БССР.

20 — у Беластоку адбылася нарада старшынь рэвізійных камісій аддзелаў з удзелам членаў Галоўнай рэвізійнай камісіі. Былі намечаны задачы рэвізійных камісій у справаздачна-выбарнай кампаніі ў БГКТ.

Снежань быў месяцам, плённым аўтарскімі сустрэчамі з Васілём Петручуком. Аўтар выдадзенай нядаўна „Пожні" сустракаўся з чытачамі ў: Дубяжыне (8.XII), Рыбалах і Райках (11.XII), Паўлах (13.XII), у Мілейчыцах, Вульцы Нурэцкай і Машчонай Панскай (15.XII), а таксама ў Орлі і Шчытах (18.XII). **(л)**

УВАГА, ЧЫТАЧЫ!

Паведамляем, што яшчэ да канца гэтага месяца ў некаторых кіёсках „Рух" можна знайсці „Ніву" № 1 за 1988 год з праваслаўным календаром.

БЕЛАРУСІКІ

Juchniewicz Mieczysław, Udział Polaków w radzieckim ruchu oporu na Litwie i Białorusi 1941—1944, *Z dziejów Stosunków Polsko-Radzieckich* t. 6, 1970, s. 127—151.

Juszkiewicz E.P., Kolejowe magistrale Białorusi, tł. z ros. Brunon Szychliński, *Międzynarodowy Rocznik Transportu* R. 10, 1976, s. 167—177.

Jurkiewicz Iwan, Badania nad odmianami gatunków drzew na Białorusi, tł. z ros. Ryszard Zaręba, *Las Polski* 1966, nr 5, s. 12—14.

Jurkiewicz Jan, Rozwój polskiej myśli politycznej na Litwie i Białorusi w latach 1905—1922, Poznań 1983. Rec. Bardach Juliusz, *Przegląd Historyczny* 1984, z. 1, s. 143—158; Karp Marek J., *Więź* 1983, nr 11/12, s. 183—192; Wojnicka Maria, *Studia z Dziejów ZSRR i Europy Środkowej* t. 20, 1984, s. 248—251.

Kabaśnikau K.P., Białoruska twórczość ludowa T. 1, Baśnie o zwierzętach oraz czarodziejskie baśnie, Mińsk 1971. Rec. Hajduk M., *Kontrasty* 1972, nr 3, s. 39.

Kabata Michał, Związki przyjacielskie (Pobyt delegacji Związku Literatów Polskich na Białorusi), *Literatura* 1976, nr 45, s. 4, il.

Kabatc Eugeniusz, Białoruski almanach, *Współczesność, R.* 11, 1966, nr 14, s. 5.

Kabatc Eugeniusz, Wizyta w domu rodzinnym (Białoruś), *Współczesność* nr 22, s. 5.

Kabatc Eugeniusz, Pogoda burzy nad Palermo (Podróż literacka do Włoch), *Literatura na Świecie* 1979, nr 6, s. 4—25, il.

Kabatc Eugeniusz, Posłowie do rzeczy białoruskich w naszym otoczeniu, *Literatura na Świecie* 1982, nr 11, s. 172—173.

Kabrżyckaja Tacyna, Rahojsza Wiaczasłau, Karani drużby, Biełaruska-ukraińskaja literaturnyja uzajemasuwiazi paczatku XX st., Mińsk 1976. Rec. Poźniak Telesfor, *Slavia Orientalis* 1977, nr 1, s. 137—138.

Kaczmarek Kazimierz, Nad Turią i Bugiem, Udział artylerii polskiej w radzieckiej operacji na Białorusi w 1944 r., Z kart kalendarza, *Za Wolność i Lud* 1977, nr 29, s. 8.

Kałaczyński Michaś, Wiosna w Mińsku (w), Wierność (w), tł. z białor Henryk Szylkin, *Nadodrze* 1969, nr 23, s. 9.

Kałaczyński Michaś, Szum — rzeka w Rosji (w), tł. z białor. Henryk Szylkin, *Nadodrze* 1970, nr 8, s. 9.

Kałaczyński Michaś, Legenda o Niemnie (w), tł. z białor. Jan Huszcza, *Profile* 1970, nr 11, s. 37.

Kałaczyński Michaś, Dopóki jesteś ze mną... (w), tł. z białor. Mirosława Kużel; Most (w), tł. Henryk Szylkin, il. Klem Felchnerowski, *Nadodrze* 1970, nr 23, s. 9.

Kałaczyński Michaś, Na mińskich ulicach (w), tł. z białor. Henryk Szylkin, *Nadodrze* 1971, nr 9, s. 8.

Kamienskaja Nina, Białoruś w okresie wojny polsko-radzieckiej (styczeń 1919—marzec 1921 r.), tł., *Z Dziejów Stosunków Polsko-Radzieckich* t. 3, 1968, s. 76—96.

Kamienskaja Nina, Białoruska Socjalistyczna Republika Radziecka przed swoim jubileuszem pięćdziesięciolecia, ref., *Notatki Płockie* 1969, nr 2, s. 21—28, il.

Kantowicz Andrzej, „Czy ty Jaś, czy ty nie..." (Pobyt delegacji Związku Literatów Polskich na Białorusi), *Kultura* 1976, nr46, s. 1, 10, il.

Karczewski Władysław, O starszym interglacjale z Radwanicz na zachodnim Polesiu (Białoruś), *Przegląd Geograficzny* 1972, z. 4, s. 757—762, mapa, rez., sum.

Karaś M., Polszczyzna na pograniczu białoruskim w początku XVI wieku, *Sprawozdania z Posiedzeń Komisji Naukowych PAN Kraków* t. 17/1 s. 107—109.

Karpiuk Aleksiej, Z Warszawy do Białegostoku na dachu wagonu, frag. noweli „Zwycięźca", tł. Eugeniusz Kabatc, *Literatura na Świecie* 1982, nr 11, s. 120—126.

P.C.

СВОЙСКІЯ МАЛЮНКІ

Стары Беласток, Вуліца Млыновая. Малюнак Ул. Петрука.

ДЗЕ РАК, ТАМ ДОБРА

У саракавой „Ніве" за мінулы год была цікавая публікацыя „Прырода — наша гняздо". Дзякую за пахвальныя словы ў мой адрас! Я цяпер член экалагічнага клуба пры Ваяводскім Праўленні ЗСМП. Калі я быў у Беластоку на XII ваяводскай нарадзе маладых гаспадароў, выступіў з дакладам „Асяроддзе і мы".

Гэта праўда, што мы не ўмеем праводзіць меліярацыю, ад якой у нас больш шкоды, чым карысці. Усе ведаюць, што вада ў нашых рэках вельмі забруджаная. Мінулі тыя часы, калі прырода сама давала рады ачысціцца; цяперака мы ёй падвалілі ўсякае нечысці, што яна засхліснулася ёю, як свіння гноем!

Ад чысціні водаў, глебаў і паветра залежыць наша здароўе. Хварэем штораз часцей і страшней і дзівімся, чаму. А таму, што прыроду знішчажаем, гэта значыць, што самі сябе знішчажаем, бо мы — таксама частка прыроды. Якім паветрам дыхаем, такімі будуць і нашы лёгкія. З якой глебы хлеб з'ядаем, такім будзе і наша нутро. Якую ваду п'ем, такімі і жываты нашы... І гэтак далей.

Што робіць неразумна праведзеная меліярацыя? А тое робіць, што зніжаецца ўзровень грунтавых водаў, сушэе зямля, ад чаго прападаюць лясы і рэкі. Без лясоў і рэк няма нам жыцця, бо гэта яны даюць вільготнасць глебе нашых палёў. На пустыні што вырасце?

Для прыкладу скажу, у Бельску пабудавалі ачышчальню, вялікую, гарадскую. Аднак у самым горадзе плыве ручайкамі брудная вада, і ў тутэйшай рэчцы таксама. Усё-такі як бы чысцей зрабілася ў рэчцы за Бельскам; у ваколіцы лугоў Стаяхнова бачылі ракаў пад каменнямі. Гэта добры знак, бо рак — чулая рыба, не пераносіць нячыстай вады. Дзе ракі, там добра і чыста.

Андрэй Гаўрылюк

НАША ПОШТА

Мікалай Панфілюк, Дубічы Царкоўныя. Паважаны Мікалай, ты зноў прабуеш зазлаваць на нас, хоць мы цябе хвалім як карэспандэнта „Нівы". Што, нельга сказаць табе дасціпнейшага слова, усё толькі на высокім тоне трэба з табою гаварыць? Мы ж адна сям'я і таму давай час ад часу гаварыць адзін з другім па-сямейнаму, не заўсёды гладкімі слоўцамі. Ну, перахрысцілі Агафона Тамашука на Тарашука. Памылка, вядома. Бывае. Выбачайце нам, наша віна! Гэта Тамашук Агафон уплаціў паўтары тысячы на фонд будовы Беларускага музея ў Гайнаўцы, а не нейкі... Тарашук. Дзякуем яму за гэта, дзякуем за яго ахвярнасць! Дапоўнім да гэтага тут, што Музей патрэбны ўсім беларусам, а не толькі рэдакцыі „Нівы" і ГП БГКТ. Давайце думаць нацыянальна: кожны беларус за ўсіх беларусаў і ўсе беларусы за кожнага беларуса.

Дарагі Мікалай, са злом ніхто не намераны цацкацца. Але зла не зваюеш злом, метадам „зуб за зуб". Гэта ж біблейская праўда. Зло спараджаюць варункі, і каб не было зла, трэба змяняць варункі, а не саджаць зладзюгаў на „электрычнае крэсла" (у турму — так!). Ніхто ж не нараджаецца бандытам.

Гаворачы пра вартасць фактаў, успомні сваю добрую палеміку з Барскім. Так трэба палемізаваць, паказваючы чорным па белым, у чым ваш праціўнік не мае рацыі. У чым ён слабы, бо чагосьці не дадумаў або не ведаў. Калі хто ўжывае слоўцы тыпу „канкрэтныя факты", дык гэта яшчэ не значыць, што яны — канкрэтныя. Трэба правераць іх. Вось так.

Мы цэнім твае карэспандэнцыі, шмат друкуем іх, і цалкам добра пішаш па-беларуску. Хоць, праўда, не заўсёды, але ці ж за гэта трэба гневацца адразу?

Сакрат Яновіч

Дзмітрый Слізень, Калабжэг. Пішаце, што нерэгулярна атрымліваеце „Ніву". Вядома, пошта цяпер настолькі зрабілася ненадзейнай, разлезлай, што мы ўжо не маем цярплівасці ўладжваць з ёю скаргі нашых чытачоў. Лепей будзе, калі патрэбныя вам нумары мы пашукаем у сваіх рэдакцыйных запасах і дашлем. Так што: чакайце пасылкі ад нас. А калі і яна прападзе — пашлем другі раз.

Марыя Пень, Тафілаўцы. Вашу карэспандэнцыю „Трох мучанікаў" не будзем друкаваць. „Ніва" пра гэты гістарычны факт ужо пісала. Затое вельмі спадабаліся нам вашы кароткія замалёўкі з жыцця тыпу: „Жыхар Бобінкі пытае..."

(Працяг са стар. 1)

У ГАРАДОЦКАЙ ГМІНЕ (2)

гаспадарчае прадпрыемства (ПГР) у Валілах, якое ствараецца ад новага года на базе Валілаўскага прадпрыемства і мае жывёлагадоўчыя будынкі і жывёлу, апрацоўвае 1200 га зямлі, мае таксама ставы, адміністрацыйны будынак і святліцу, ды найважнейшае — ёсць два жылыя дамы, а трэці яшчэ будуецца.

Новаму ПГРу будзе патрэбна рабочая сіла, асабліва механізатары — трактарысты і механікі. І, напэўна, станецца таксама, як у Лужанах, Зубрах, ці нават у Паўлах, што ў Заблудаўскай гміне. Не прыдуць сюды людзі на работу з нашых беларускіх мясцовасцей, а з іншых, суседніх ці цэнтральных ваяводстваў, калі ПГР дасць ім кватэры ў новых дамах. А вядома ўжо, што дасць.

ПГР у Валілах атрымаў каля 3 тысяч гектараў зямельных угоддзяў з Дзяржаўнага фонду зямлі. Напэўна, хутка ён стане салідным дзяржаўнай гаспадаркай з добрымі ўмовамі жыцця, лягчэйшымі ад аднаасобнага. Таму, як кажа І сакратар гміннага камітэта ПАРП у Гарадку Юрый Цыванюк, у Гарадоцкай гміне ў кароткім часе перастане гаспадарыць шмат сялян. Прычынаю гэтага з'яўляецца тое, што многім гаспадарам ужо больш чым 60 гадоў. І калі механізмы другога этапа гаспадарчай рэформы будуць для сялян некарысныя, многія перастануць гаспадарыць.

У Гарадоцкай гміне ёсць некалькі асаднікаў. Адзін з іх — Вальдэмар Галонзка, юрыст, гаспадарыць у Даўневе, прыбыў ён з Варшавы. Другім асаднікам з'яўляецца жанчына — Малгажата Наўроцкая, па прафесіі лекар ветэрынарыі. Праўда, яна і далей працуе ў Варшаве, а гаспадаркай займаюцца бацькі ў вёсцы Пераходы.

Асабіста мне здаецца, што праз нейкі час яны адмовяцца ад гаспадарак, бо гэта для іх стане цяжкой, непасільнай працай. І добра, што ў апусцелыя вёскі такіх асаднікаў не наехала.

Міхась Хмялеўскі

(Артыкул напісаны на аснове дадзеных начальніка гміны ў Гарадку Яўгена Паплаўскага).

СУСТРЭЧЫ З ЗЕМЛЯКАМІ

ІЗНОЎ У МІНСКУ

З вялікім хваляваннем сышоў я з савецкага цягніка Берлін-Масква на амаль пусты перон Мінскага вакзала. Шмат гадоў не быў я тут. Вакзальны гадзіннік паказваў 8.30 гадзіну раніцы. На пероне стаяў незнаёмы, сярэдняга росту мужчына. Усміхаючыся мне, ён спытаўся:

— Вы з Беластока?

— Не, з Варшавы.

— Шкада.

— А каго вам трэба?

— Віктара Шведа.

— Дык гэта буду я.

— Яўген Міклашэўскі, — прадставіўся незнаёмы, працягваючы на прывітанне руку. Паехалі мы ў Саюз пісьменнікаў БССР, што знаходзіцца на вуліцы Фрунзе. З захапленнем аглядаў я прыгожае мінскае метро. Была нядзеля, 2 жніўня г.г., і ўваходныя дзверы ў Саюз знаходзіліся пад ключом. Адчыніла нам іх дзяжурная швейцар. Падняліся мы на другі паверх і ўвайшлі ў абшырны, абстаўлены кніжкамі пакой, у якім Яўген Міклашэўскі працуе літаратурным кансультантам. Прыселі, разгаварыліся. Дзеля бліжэйшага знаёмства Міклашэўск Яўген Васільевіч расказаў крыху аб сабе. Нарадзіўся ён 9 жніўся 1936 года ў вёсцы Лыскі пад Беластокам. Пасля вайны рэпатрыяваўся з бацькамі ў Савецкую Беларусь. Скончыў Пінскае педвучылішча, а затым Мінскі педагагічны інстытут замежных моў. Працаваў настаўнікам, а потым журналістам у беларускіх часопісах „Родная прырода" і „Маладосць". З 1981 года з'яўляецца літкансультантам Саюза пісьменнікаў БССР. Літаратурную творчасць Міклашэўскі распачаў ад вершаў, у якіх услаўляе прыгажосць роднага краю. Друкуецца пад літаратурным псеўданімам Верабей. Шмат вершаў прысвяціў лірыцы кахання (зборнік „Свежасць", 1968 год). У 1979 годзе выйшла з друку аповесць „Чатыры дарогі", прысвечаная духоўнаму свету, маральна-этычнаму абліччу сучаснікаў. З'яўляецца ён таксама аўтарам кнігі сатыры і гумару „Ганна Пухавіч" (1976). Міклашэўскі перакладае на беларускую мову паэзію і прозу з англійскай і славянскіх моў. Член Саюза пісьменнікаў БССР.

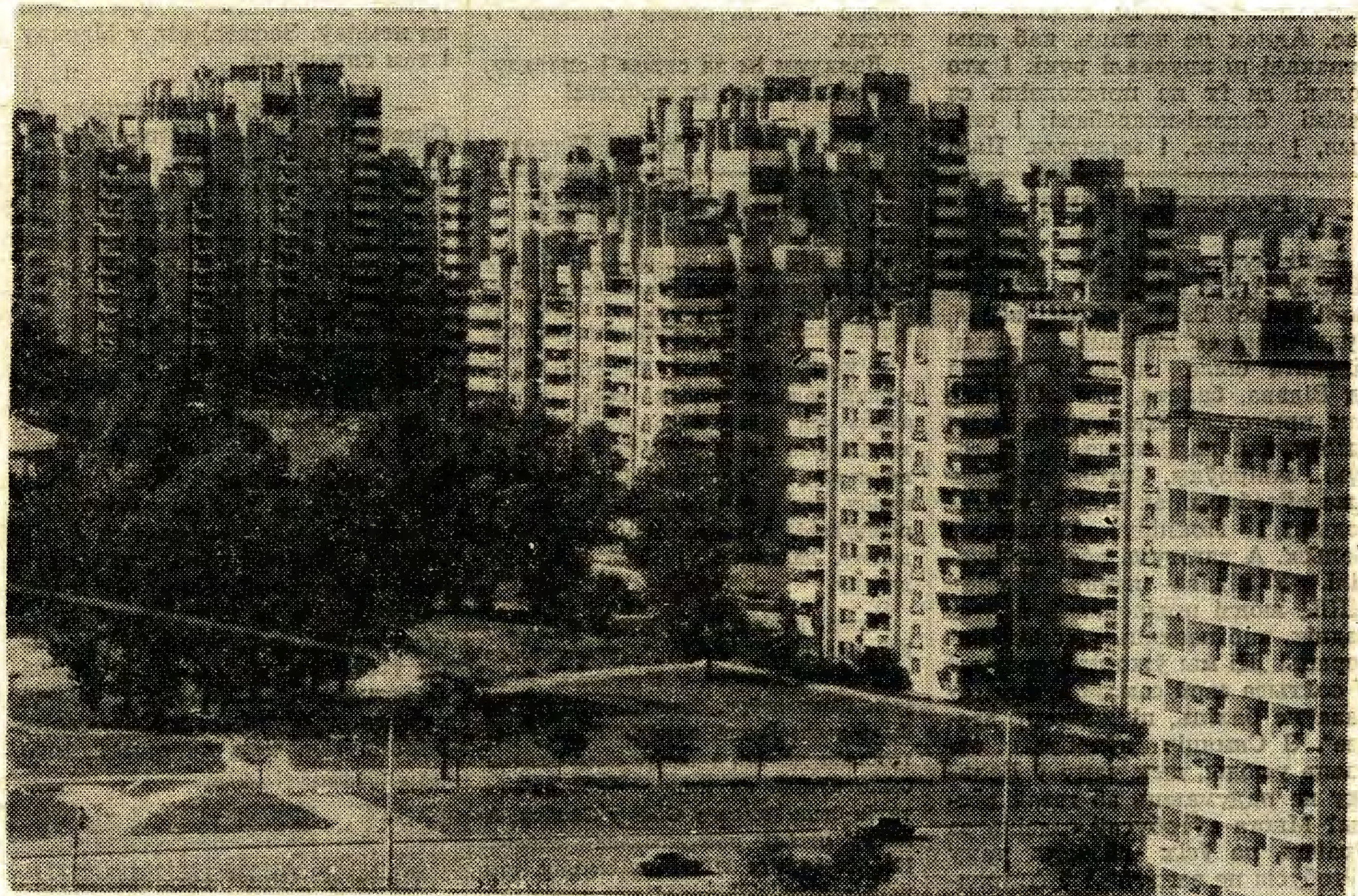
На маю просьбу Міклашэўскі пазваніў Нілу Гілевічу, першаму сакратару праўлення Саюза пісьменнікаў БССР. Шчыра паразмаўлялі па тэлефону, я падзякаваў за запрашэнне. Паважаны Ніл Сямёнавіч прасіў прабачэння, што не зможа мяне асабіста адвезці у Дом творчасці пісьменнікаў імя В. Дуніна-Марцінкевіча „Іслач", паколькі заўтра адпраўляецца на поўдзень СССР у адпачынак.

Мой гасцінны апякун Яўген Міклашэўскі запрасіў мяне ў рэстаран, дзе мы добра паснедалі. Толькі паспелі вярнуцца ў Саюз — на парозе пакоя Міклашэўскага паявіўся раптам Ніл Сямёнавіч Гілевіч, а за ім і Васіль Антонавіч Вільтоўскі — дырэктар Літфонда.

— Паважаны Віктар, едзем у Іслач, — сказаў, сардэчна ўсміхаючыся, Ніл Гілевіч і паціснуў мне на прывітанне руку.

Неўзабаве службовая волга імчала нас у напрамку сасновых Ракаўскіх лясоў, сярод якіх над пакручастай рэчкай Іслач красуецца і працуе ўжо год шыкарны палац — Дом творчасці пісьменнікаў імя В. Дуніна-Марцінкевіча „Іслач", месца майго трохтыднёвага адпачынку і творчай працы.

Віктар Швед

Мінск. Жылыя дамы па праспекце Машэрава. Фота М. Жылінскага.

З СУДА

АБ ЗАБОЙСТВАХ

Жыццё чалавека — скарб найдаражэйшы, непаўторны. І таму я ніколі не магу зразумець, чаму з такой лёгкасцю чалавек падымае ўзброеную руку на іншага чалавека. І не маю на думцы навіслай над усім чалавецтвам ядзернай пагрозы. Каб забіць чалавека, аказваецца, хопіць звычайнага кухоннага нажа.

Восв у лютым мінулага года сустрэўся ў Беластоку Лешак з Багданам. Заселі за стол, каб па-сяброўску апаражніць пляшку манапалькі. Не першы раз яны сустракаліся за гарэлкай. Асабліва Багдан славіўся ахвотай да алкаголю. За ім ужо 30 гадоў жыцця. Паспеў ажаніцца, нарадзілася дзіця. Аднак найлепшай яго каханкай была гарэлка, каб яе трасца! За яе пасварыўся ён са сваім сябрам. А ў сварцы ды па-п'янаму схапіў нож ды проста Лешку ў сэрца. Лешак К. сканаў на месцы.

У другім карным аддзеле Ваяводскага суда ў Беластоку 28 кастрычніка 1987 года адбыўся разбор справы Міраслава З., абвінавачанага ў забойстве ўласнай жонкі. Трагедыя здарылася ноччу з 12 на 13 мая 1987 года ў Харошчы. Вось што пісаў нам судовы прэсавы прадстаўнік, суддзя Ежы Рыпіна: „...Дзейнічаючы з намерам забойства сваёй жонкі Юзэфы З., біў яе кулакамі па цэлым целе, душыў рукамі за шыю, калаціў нагамі куды папала, у выніку чаго ўзніклі шырокія крывавыя напёкі, пухліна, страсенне мазгоў, двухбаковы пералом рэбраў, разрыў плеўры (аплуцнай), напаўненне крывёю лёгкіх..." Можна сабе ўявіць, як крычала, як мучылася гэтая жанчына пакуль не заціхла назаўсёды.

Суд прыгаварыў Міраслава З. да 13 гадоў турэмнага зняволення, адабраўшы яму адначасова грамадзянскія правы на 8 гадоў.

Цяпер пра забойства мужа. Здарылася гэта яшчэ ў чэрвені 1974 г. у вёсцы Крывец, што каля Нарвы. Галіна З., якой тады было 47 гадоў, накінулася з сякерай на свайго мужа Сцяпана, які памёр на месцы. Злачынства, аднак, не было тады выяўлена. Сям'я змовілася бараніць забойцу. Маўчалі і дзеці, якія ведалі аб лёсе бацькі. Прайшло 13 гадоў, сыну пакойнага Сцяпана было ўжо 27 гадоў. І тады ён вырашыў паведаміць уладам аб забойстве бацькі. Казаў, што не мог больш насіць у сэрцы такую псіхічную нагрузку. У кастрычніку мінулага года Ваяводскі суд прызнаў Галіну З. віноўнай у забойстве мужа і засудзіў яе на 8 гадоў пакарання турмою, пазбавіўшы адначасова публічных правоў на 3 гады. Цяпер Галіна З. — жанчына ўжо 60-гадовая, пенсіянерка, маці траіх дарослых дзяцей.

Кухонны нож стаў смяротнай прыладай у руках Зоі О., 30-гадовай маці траіх дзяцей. Яна ім прабіла сэрца свайму мужу Рамуальду. Здарылася ўсё гэта ў Беластоку 8 снежня 1986 года ў час аднаго з чарговых алкагольных пачастункаў, у якіх абое яны ўдзельнічалі даволі часта.

І яшчэ — аб няўдачным забойстве. Жыла ў Саколцы Бэата Л., жанчына 26-гадовая, маці траіх дзяцей. Разам з мужам Вацлавам працавалі яны на ўласнай гаспадарцы. На жаль, у іх жыцці паявіўся „трэці", Міраслаў Б., на якога Бэата перанесла свае пачуцці. Міраславу, на год маладшаму за Бэату, яна таксама спадабалася. Не перашкаджала яму тройка Вацлававых дзяцей, затое ён сам, Вацлаў, выразна быў лішнім у гэтай кампаніі. І тады Бэата разам з Міраславам пачалі планаваць, як бы тут раз і назаўсёды пазбыцца Вацлава. Міраслаў меркаваў, што найлепш было б яго атруціць. Даставіў нават сваёй „сяброўцы" пляшку акумулятарнай (сернай) кіслаты. „Падсунь яму замест гарэлкі, асабліва тады, калі насмокчацца да непрытомнасці, каб не пазнаў, што п'е, дык ён праглыне кожную атруту. Няхай тады нам дакажуць, што гэта мы яму дапамаглі пайсці на той свет".

Жонка аднак знайшла прасцейшы спосаб. У час чарговай сямейнай сваркі, 12 снежня 1986 года, яна схапіла малаток і ўдарыла мужа па галаве ды не адзін раз. Удалося хутка паклікаць лекара, і непрытомнага Вацлава адвезлі ў бальніцу, дзе ўдалося яго выратаваць. Бэата і Міраслаў трапілі за краты. Дзецьмі занялася міліцыйная служба апекі. З вялікага кахання атрымалася вялікая трагедыя для ўсіх: і для дзяцей, і для бацькоў, і для каханка. Бэата і Міраслаў былі асуджаны на 10 гадоў турмы. Зразумела, пасадзілі іх асобна.

Божа мой, і навошта ж усё гэта людзям! Няўжо нельга жыць спакойна і ў згодзе?

Судамір Параграфчык

КОЛЕР СПАКОЮ І ЗГОДЫ

Як дагэтуль, мала каго я хваліў у „Ніве“. Скажа хто: глянь-це, Грышка Мароз падлізваецца ўжо! А гэта няпраўда. Хто варты пахвалы, такога трэба хваліць.

Быць добрым лекарам ці добрай медсястрою — мала ўсё ведаць пра хваробы. Трэба яшчэ і любіць хворага. Гэта чалавек, а чалавеку трэба ласкі, сэрца, што і дапамагае яму вылечыцца часам не менш, чым лекі. Такім добрым нашым доктарам лічым мы Зофію Штылер і медсясцёр Марысю Дзенісюк і Галіну Пліс. Працуюць яны ўжо здаўна ў пункце аховы здароўя ў Новым Беразове. Працы ім, вядома, хапае. Аднак не чуваць, каб яны наракалі ці апускалі рукі. І хто толькі да іх не прыходзіць са сваімі бедамі-хваробамі: і старыя, і малыя, і маладыя. Пані доктар знаходзіць час і на пару слоў цёплай гутаркі, выслухае і паспачувае, кожнаму добрае слова знаходзіць. У яе кабінеце адчуваеш сябе, як дома, у сям'і. Гэта надта важнае і, на жаль, усё больш рэдкая ў грамадскім жыцці з'ява.

Каб было больш такіх лекараў і медсясцёр, дык, можа, і хворых на гэтым нашым нецікавым свеце было б меней?... І жыццё наша не было б такім панурым, поўным незадаволенасці. Зачаста верх бяруць у нас нервы і злосць, а гэта першыя прычыны ўсялякіх хваробаў.

Людзі ў белых халатах. Белы колер — гэта колер спакою і згоды.

Дзякуем ім за сэрца і спагаду, і зычым усяго ім добрага!

Грыша Мароз

ПУСЦЯЦЬ, ЦІ НЕ?

Калі будзе ездзіць аўтобус ПКС у Агароднікі, што ў Бельскай гміне? Гэта забытая вёска, куды няма як даехаць. Калісьці вінавата была дрэнная дарога ад Відава, балота, але ж цяпер там прыгожая жвіроўка! Былі ўжо чуткі, калі яшчэ рабілі гэтую жвіроўку, што пусцяць ужо аўтобус праз Відава у Агароднікі і Локніцу, Галады і Бельск. А дагэтуль вось не пусцілі. У Відава пачаў ездзіць МПК, людзі прыходзяць з Агароднік, каб паехаць у горад. Гавораць: „Ці мы ўжо найгоршыя? У солтыса свой самаход, яму галава не баліць, ці жыхар даедзе“. З Сямяціч аўтобусы ездзяць усюды, дык чаму ў Бельску не падумаюць аб гэтай вёсцы? Многа аўтобусаў ездзіць за Бранск, па ўсіх вёсках, чаму аўтобусы не заедуць і ў Агароднікі?

Андрэй Гаўрылюк

ПАРАДАК У ВІДАВЕ

У Відаве пабудавалі новы прыпынак МПК, акуратны. Солтыс Аляксандр Сцяпанаў расказаў мне, што ва ўсіх работах па ўпарадкаванні камунікацыйнага вузла шмат папрацавалі Мікалай Калішэвіч, Аляксандр Сцяпанаў, Мікалай Белаказовіч, Іван Паўлючук, Андрэй Ігнатовіч, Хведар Гаўрылюк, Пятро Бобель, Іван Белаказовіч, Мікалай Крылоў. (аг)

ДАЙЦЕ ЦПН!

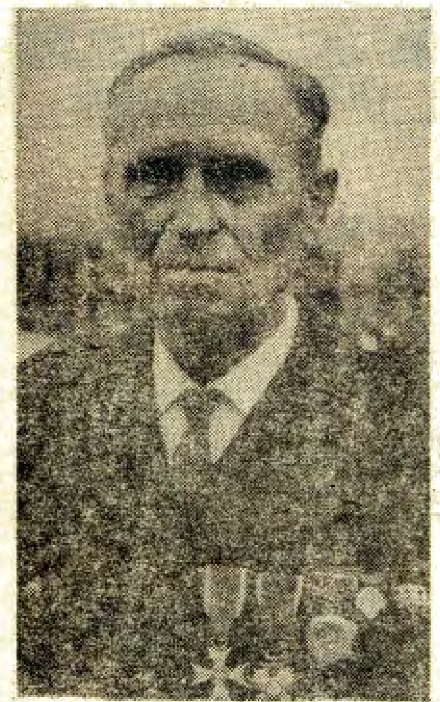
Можна мець свой трактар і іншыя сельскагаспадарчыя машыны. Але імі не будзеш карыстацца, калі не будзе паліва, алею, заменных частак.

У Крынкаўскай і Шудзялаўскай гмінах адразу пасля лета стаяла амаль уся сельскагаспадарчая тэхніка. Сяляне па 20 км і больш ездзілі па паліва ў Міхалова, Гарадок, Саколку, але і там не заўсёды яго атрымоўвалі, хоць мноства трацілі на дарогу, на даезд да ЦПН і назад дадому.

Раней гаспадары Шудзялаўскай і Крынкаўскай гмін карысталіся ПГРаўскім ЦПНам у Крынках. Тады ўсім было добра. Зразумела, магло б быць яшчэ лепей, калі б і алей, і патрэбныя часткі, і нават смар можна было купіць на месцы. Але па іх трэба было ехаць у СКР у Слойку. А пасля зусім пагоршылася справа. Крынкаўскаму ПГРу па нейкіх там параграфах забаранілі прадаваць паліва індывідуальным гаспадарам. І вось цяпер вельмі цяжкая сітуацыя для сельскагаспадарчай тэхнікі. Няма дзе купляць паліва, па яго трэба далёка ездзіць. Найбольш ашчадны выхад з гэтай сітуацыі — пабудаваць у Крынках новы ЦПН. У гэтай справе выступаў на сесіі ВРН радны з Крынкаўскай гміны Уладзімір Жамойда. З падтрымкай яго выступіў і другі радны Вацлаў Пуль. Але праблема існуе далей.

Міхась Хмялеўскі

РАДАСЦЬ, АД ЯКОЙ МАЛАДЗЕЕШ

„І дзе толькі няма нашых беларусаў!“ — дзівіцца мой субяседнік ды ківае галавою. Размаўляю я з Аляксандрам Сінякевічам. Яму восемдзесят гадоў, нарадзіўся ён 7 студзеня 1907 года ў Дубінах, што на Гайнаўшчыне.

У вайну 1914 г. яму было сем гадоў. Вядома, як і мноства іншых тутэйшых беларусаў, яго бацькі рушылі тады ў трагічнае „бежанства“, уцякаючы ад немцаў. Заехалі аж у Маскву і там спыніліся.

— Жылі мы, — успамінае А. Сінякевіч, — на Сярэднемяшчанскай вуліцы Закрэстаўскай Заставы, у доме Плухіна пад чатырнаццатым нумарам. Мяне паслалі ў школу. Скончыў яе ў 1918 годзе. Тады бацька сказаў: вайна закончылася, а сын закончыў школу, значыць час і пара вяртацца дахаты, у сваю Беларусь.

Вярнуліся ў 1919 годзе, прыехалі ў Гайнаўку, пасяліліся. Часы былі неспакойныя: улада змянялася — раз польская, раз літоўская (бо мелася тут быць Літва), то з'яўляліся прадстаўнікі беларускай улады... Праходзілі ўсякія вайсковыя часці і было трохі страляніны. Нарэшце ўсё неяк улеглося і настала Польшча. Я пайшоў на работу, вядома, у тартак. Быў дваццаць першы год. Сам не думаў, што прапраблю тамака аж паўвеку з „гакам“.

Ажаніўся з Насцяй Сакоўскай са Скупава. Пасыпаліся дзеці, нарадзіліся дочкі, мелі мы іх тры: Марыю, Ніну і Таццяну. Цяпер у нас трох унукаў і тры ўнучачкі, адзін праўнук і дзве праўнучкі. Мы з жонкаю жывем на пенсіі. Часамі, у свята якое, калі ўся наша сям'я разам з'едзецца ды збярэцца, дык мне тады столькі радасці, што адчуваю сябе неяк вечна маладым і зусім не думаю пра старасць.

Аляксандр Сінякевіч за доўгія гады сваёй працы выхаваў таксама нямала добрых маладых спецыялістаў.

А. Гаўрылюк

КАБ ХОЦЬ ТЫЯ ПЕСНІ З „НІВЫ“...

Пішa ў „Ніву“ адна настаўніца, што няма беларускага спеўніка. Гэта няпраўда. Я сама завезла такі спеўнік Валянціне Дудзе з Дашоў.

Пані настаўніца, калі вас цікавіць, дзе ўзяць беларускі спеўнік, то звярніцеся да пісьманосца Мікалая Панфілюка з Дубіч-Царкоўных. Акрамя спеўнікаў, ёсць і беларускія кружэлкі. Я маю на думцы асабліва адну кружэлку (пласцінку, інакш кажучы) з цуднымі песнямі амерыканa-беларускага песняра Данчыка (Багдана Андрусішына). Называецца яна: „Я ад вас далёка“. У гэтай кружэлцы песні: „Не шукай“, „Калыханка“, „Белавежская пушча“, „Каханая“, „А ў полі вярба“, „Мой родны кут“, „Бярозка“, „Лянок“, „Вы шуміце, бярозы“, „Перапёлачка“, „Зорачкі“.

Праўда, беларускіх кружэлак зусім мала. Але, так думаю, каб мы хоць тыя песні, што „Ніва“ публікуе, умелі прыгожа заспяваць, то ўжо не было б бяды...

М. П.

ЗА НАВУКАЙ І ПРАЦАЙ

ДЗЕЦІ З КАРАКУЛІНА

Гітлераўскія захопнікі, адкінутыя ад Масквы, летам і зімою 1942 года рваліся на поўдзень, да Сталінграда, а фактычна — да прыкаспійскай нафты. Краіна да крайнасці напружвала свае сілы: „Усё для фронту!“ „Усё для перамогі!“ Гэтыя лозунгі сталі нормай штодзённага жыцця і працы. Таксама было і ў дзіцячым доме спецыяльнага прызначэння, які абсталяваўся канчаткова ў Каракуліне, на берагах шырокай ракі Кама.

— Ніколі не забуду, як мы нарыхтоўвалі сабе дровы!

Там, дзе мы жылі, лесу зусім не было, — гаворыць Генрык Малышка. — Вугалю таксама нам не пастаўлялі. А варыць і абаграваць нечым трэба ж было. Тры будынкі, а ў іх звыш 200 чалавек, малых дзяцей, пры 40-градусных маразах...

А па Каме, асабліва ранняй вясною, з грукатам і трэскам плылі разам з ільдзянымі крыгамі разбітыя плыты з прыуральскіх соснаў. Такое дабро, і праходзіць міма, проста пад носам! Вось і ўзнікла ідэя пакарыстацца гэтым дрэвам.

— Хлопцы, будзем бярвенні лавіць у Каме!

— Выязджалі мы за дзесяцьпятнаццаць кіламетраў уверх па Каме, недзе аж пад Тарасава, — апавядае мне Генрык Малышка. — Вада шуміць, лёд трашчыць, а сярод гэтага пякельнага бяздоння імчацца на хвалях, б'юцца аб бераг даўжэзныя бярвенні. Як іх злавіць, як іх спыніць? Мы аднак рызыкавалі — і гэта нам удавалася!

Рамуальд Зайкоўскі таксама кажа, што на ўсё жыццё запамятаў гэтыя юнацкія прыгоды:

— Кама — рака шырокаводная. Разлівалася на супрацьлеглы бераг. Зімой, на саракаградусным марозе, яна поўнасцю замярзала. Тады ездзілі мы па Каме, як па гарадскім асфальце. Калі, аднак, лёд сплываў, дык разам з лёдам плылі бярвенні з разбітых плытоў. Мы ў Каракуліне мелі ўласную лодку. Я, Малышка, Лясоцкі, Шмайда, Станішэўскі — адным словам, хлопцы са старэйшай групы, сядалі на гэтую лодку, бралі басакі, сякеры і ручныя пілы ды пачыналася рызыкоўнае паляванне на нарыхтоўцы дроў на лета і на зіму. І ўявіце сабе, — заўважыў цяперашні палкоўнік, — што нічога страшнага ні з кім тады на Каме не здаралася. І ўвогуле за цэлы час прабывання ў Каракуліне толькі адна дзяўчынка з нашага дзіцячага дома, Рая Кардаш з Заблудава, утапілася ў Каме. Але гэта было пры іншай нагодзе... А тады, да гэтай нарыхтоўкі дроў, ніхто сілком нас не прымушаў. Кожны з нас сам хацеў прадэманстраваць сваю адвагу.

Дзяўчынкам таксама не заставалася замнога свабоднага ад вучобы часу. Асабліва летам, калі прасторныя дзетдомаўскія агароды зарасталі пустазеллем, або ў жніво, калі трэба было снапы састаўляць у дзесяткі. Данка Свідзэрская (цяпер па мужу Ліпская) ўспамінае:

— Кожная з нас мела прапалоць сваю дзялянку ў дзень. Адсюль-дасюль і годзе. Дырэктар заўжды паўтараў нам вядомую тады прымаўку: „Кто не работает, тот не ест!“ І паскардзіцца няма каму, бо мамы няма і ці жыве яна недзе там далёка, у Беластоку, калі гітлераўцы так люта адносяцца да тых, хто застаўся пад акупацы-

ЗАМАЛЁЎКІ З ЖЫЦЦЯ

Верачка была адна ў сваіх бацькоў. Маці і бацька рабілі ўсё, каб яна не перамучылася. Самі прыбіралі ў хаце, мылі вопратку, а Верачка-сінявочка хадзіла на танцы, шпацыравала з сяброўкамі і сябрамі па парку. Дзяўчына была прыгожая, ды беларучка і эгаістка.

Аднойчы Вера пазнаёмілася з Колем. Коля быў родам з вёскі, у горадзе працаваў электрыкам. Колі спадабалася дзяўчына, і пачалі яны штораз часцей сустракацца. Спачатку ў парку і на танцах, а пасля ў доме Веры. Усе былі ўпэўненыя, што маладыя пажэняцца.

Аднойчы Вера адна пайшла ў кіно. Побач з ёю сеў старэйшы мужчына, год пад сорак. Ён часта пазглядаў на яе, урэшце нясмела абняў і спытаў: „Як цябе завуць, сінявокая? Ты прыгожая. Валасы ў цябе, як малако, і ўвогуле ты сама, як кветка, прыгожая“. Вера адкінула яго руку і злосна прашаптала: „Адчапіцеся, дзядзька! У мяне ёсць нарачоны, а вы бабнік!“ „Даражэнькая, чаго ты злуешся? — саладка шаптаў мужчына. — Ты мне падабаешся. Кажаш, у цябе нарачоны, а дзе ён цяпер?“ „Ён паехаў да бацькоў капаць бульбу!“ — злосна адазвалася Вера. „Дзяўчыну прамяняў на нейкую бульбу! Гэта хамства. Ён павінен ногі твае цалаваць і цяпер быць з табою. Я такой прыгожай дзяўчыны ніколі не кінуў бы“.

Вера перастала глядзець фільм і пачала разглядацца па зале. Усе пары сядзелі абняўшыся. Вера пачала злавацца на Колю. „Сапраўды, чаго ён паехаў бульбу збіраць? Мог бы быць са мною. Бацькі самі пазбіралі б“, — падумала яна.

Мужчына зноў абняў Веру. Яна прытулілася да яго, ён пацалаваў яе. У той момант скончыўся фільм, усе пачалі выходзіць з залы. Вера з мужчынам выйшлі абняўшыся. „Я называюся Вера“. „Я — Юзак“.

Так яны ішлі і маўчалі. Раптам Юзак сказаў: „Гэта шчаслівы для мяне вечар“. „Чаму?“ „Я цябе сустрэў, мой коцік. Ты — мая радасць. Я да гэтай пары быў такі нешчаслівы. Ведаеш, да мяне прычапілася дзяўчына. Хадзіла за мною, як цень, і я ажаніўся з ёю. Цяпер я глядзець на яе не магу. Яна мне абрыдла. Яна пачала нават з мужчынамі вадзіцца. Цяпер цяжарная ходзіць, і я нават не ведаю, ад каго. Я яе з хаты выганю, а ты пойдзеш да мяне і будзем жыць“.

Дзяўчына слухала Юзка і рашыла быць з ім назаўсёды.

У нядзелю наведаў яе Коля. „Ты чаго прыйшоў?! — злосна спытала дзяўчына. — У чацвер ты паехаў бульбу збіраць, а я адна пайшла ў кіно. Аднак адзінокай я там не была. Пазнаёмілася з добрым чалавекам. Ён мне больш спадабаўся, чым ты. Ён пацалаваў мяне адразу, а не так, як ты“. „Калі так, бывайце назаўсёды! — сказаў анямеўшым Верыным бацькам Коля. — Я кахаў вашу дачку, але цяпер не хачу яе ведаць. Бывай, Вера. Я думаў, што ты кахала мяне, а ты проста з мяне смяялася“.

Коля выйшаў, а Вера сказала бацькам: „Я пазнаёмілася з багатым мужчынам. Як ісці замуж, то за багатага“.

Вера з Юзкам сустракаліся штораз часцей, а Юзак аднак ніколі не паявіўся ў хаце Веры. Юзак біў цяжарную жонку, і тады Зося ўцякла да сваіх бацькоў. Юзак падаў на развод, на што бедная жонка ахвотна згадзілася.

Вера пачала жыць у Юзка. Праз некалькі месяцаў нарадзілася дачушка. Хрысціны былі вельмі гучныя. Тры дні гулялі, нават аркестр быў, як на якім вяселлі, маладыя жылі аднак далей без вянца. „Чаму не бярэце шлюбу?“ — пыталі суседкі ў Веры. „У нас дзіця і мне як адзінокай маці дзяржава плаціць больш грошай“. Вось да чаго дайшло! Цяпер дзеля грошай нават шлюбу браць не хочуць!

Зоська нарадзіла сына і нават не схацела падаваць на аліменты. „Няхай ён падавіцца імі! Я сама выхаваю дзіця, ад такога бацькі нічога не хачу!“

Юзак паехаў у санаторый падлячыцца. Свякруха спачатку добра адносілася да Веры, а пасля пачала сварыцца. Юзак доўга не вяртаўся, аж урэшце-рэшт выявілася, што ён там ужо працуе, наняў кватэру і не сніцца яму вяртацца.

Свякруха выгнала Веру. Дзяўчына з бацькамі і міліцыянерамі прыехала забраць свае рэчы, але свякруха не дала: „Што гэта жанчына хоча адсюль узяць? Яна ж тут нават не прапісана! Я яе нават не ведаю!“ Міліцыянеры параілі падаць у суд на каханка і яго маці, а калі ім присудзяць аддаць усе прывезеныя Верай рэчы, тады міліцыя дапаможа ўсё забраць. „Чаму ты, дачушка, так зрабіла? Трэба было прапісацца“, — дакаралі Веру бацькі. „Ай, не гаварыце! Проста ў мяне не было шчасця!“

Так і жыве Верка ў бацькоў і чакае свайго Юзка. Усё думае, што ўспомніцца яму шчаслівыя хвіліны.

Аўрора

ПА РОДНАЙ ЗЯМЛІ. У Масеве ў глыбі Белавежскай пушчы. Усе дрэвы тут растуць, вядома, на лес гледзячы...

Фота М. Гайдука.

яй... Аж страшнавата было глядзець кінахроніку, калі паказвалі гэтыя рэчы ў кіно...

Кіно было толькі ў горадзе. Кінафільмы — па білетах. Ой, як хацелася паглядзець нейкі фільм! Толькі адкуль узяць нават тую капеечку, калі ніякіх грошай ніхто ім не даваў. Генрык Букерт кажа, што зрэдку ўдавалася ім папрасіцца ў білетнага кантралёра, каб прапусціў іх у кіназалу, іншым разам даводзілася займацца дробненькім гандлем, каб раздабыць некалькі капеек.

— Навалачэм, бывала, пшаніцы з нарыхтовачнага збожжавага склада, — апавядае даўнейшы каракулінец, які выдзяляўся сярод сяброў асаблівай хітрасцю да ўсяго, што было забаронена ў афіцыйным жыцці. — Змелем неяк гэтую пшаніцу на муку, а наша кухарка напячэ нам смачных бліноў. Дык мы ў школе прагандлюем гэтыя бліны на капейкі ў кіно.

Генрык Малышка з некаторымі іншымі сябрамі знайшоў болей надзейны і высакародны спосаб на забеспячэнне сваіх культурных патрэб. Паслухайма яго:

— Быў з намі Збышак Мак — вельмі здольны хлопец, крыху старэйшы ад нас, проста мастацкая душа. Дарэчы, пасля вайны ён стаў вядомым рэжысёрам. Нейкі час працаваў, між іншым, і ў беластоцкім драматычным тэатры. Цяпер недзе ў Польшчы, на жаль, не ведаю дзе. Дык ён яшчэ ў час нашага прабывання ў Сарапуле напісаў вострасюжэтную п'есу, зразумела на рускай мове. З гэтай п'есай выступалі мы найчасцей у кіно, бо там быў такі звычай, што перад пачаткам фільма наладжвалася мастацкая частка, найчасцей агітацыйнага характару. Платай за нашу мастацкую прадукцыю быў свабодны ўступ у кіно, проста мы заставаліся на кінасеансе.

У Каракуліне таксама існавала культурна-асветная дзетдомаўская секцыя. Няшмат, аднак, часу заставалася тут на разгортванне гэтага роду дзейнасці. Хлопцы і дзяўчаты, асабліва старэйшыя, заняты былі школай і працай на гаспадарцы. Крыху пазней парассылалі іх па школах для прафесіянальнай падрыхтоўкі, а некаторыя старэйшыя хлопцы апынуліся ў арміі, у польскай арміі, якую на тэрыторыі Савецкага Саюза арганізаваў найперш генерал Уладзіслаў Андэрс, а пасля — палкоўнік Зыгмунт Берлінг.

Гэтая справа мяне асабліва зацікавіла, дык звярнуўся я да маіх сяброў, даўнейшых „каракулінцаў“, за паясненнямі. Генрык Малышка кажа:

— Не памятаю ўжо, як, але ведаю напэўна, што яшчэ ў 1942 годзе дайшла да нас вестка, што ў Куйбышаве знаходзіцца штаб толькі што арганізаванага Войска Польскага. Гэта было тое, чаго мы якраз чакалі. Я, Збышэк Мак і Шмайда напісалі ў гэты штаб, што мы, польскія дзеці з Беластока, знаходзімся ў дзіцячым доме ў Каракуліне, і просім, каб прынялі нас у школу „арлянят“, што мы хочам быць лётчыкамі. Што ж, — усміхнуўся пан Генрык, які пасля вайны стаў настаўнікам танцаў, — тыповыя юнацкія мары...

Ліст ад каракулінскіх хлопчыкаў хутка трапіў у штаб Польскай Арміі.

— Доўгі час захоўваў я ў сябе ў сямейным архіве тэлеграму з подпісам генерала Велігурскага, які паведамляў нам, што пісьмо наша дайшло да камандавання Польскага Войска і што яны нас у бядзе не пакінуць. І сапраўды, — працягвае свой расказ Генрык Малышка, — праз нейкі час завітаў да нас польскі капітан. Аднак дырэктар Пеўзнер адпусціў толькі Збышка Мака. Ён быў на два гады старэйшы за нас. А што было далей, дык аб гэтым наступным разам.

Віктар Рудчык

НІНА АМЕЛЬЯНЮК

ГУТАРКІ АБ МОВЕ

I. УЗНІКНЕННЕ І РАЗВІЦЦЁ БЕЛАРУСКАЙ ЛІТАРАТУРНАЙ МОВЫ.

5. Развіццё беларускай мовы ў XX ст. Дакастрычніцкі перыяд.

Вялікае значэнне для развіцця беларускай мовы мела рэвалюцыя 1905-1907 г.г. Пасля рэвалюцыі была знята забарона друкаваць на беларускай мове. Узніклі беларускія выдавецтвы: „Загляне сонца і ў наша аконца", выдавецтва „Нашай нівы", „Наша хата", „Беларускае выдавецкае таварыства ў Вільні", „Палачанін", „Мінчук", „Весёлкі", „Агранамічнае бюро К. Карповіча". Выдаліся газеты: „Наша доля" (1906, 6 нумароў), „Наша ніва" (1906-1915), „Bielarus" (1913-1914) і іншыя перыядычныя выданні: сельскагаспадарчы часопіс „Саха" (1912-1915), дзіцячы часопіс „Лучынка" (1913-1914), сатырычны часопіс „Крапіва" (1913, 1 нумар), студэнцкі часопіс „Раніца" (1914, 1 нумар). Было выдадзена 6 календароў „Нашай нівы" (1910-1915) і тры кнігі альманаха „Маладая Беларусь" (1912). У Пецярбургу друкавалася значная колькасць кніг мастацкай літаратуры на беларускай мове.

У гэты час нарадзіўся нацыянальны беларускі тэатр І. Буйніцкага. Пастаноўка спектакляў адбывалася на беларускай мове.

На беларускай мове выступалі рэвалюцыйныя дзеячы з прамовамі да народа. „Рускі ж пралетарыят і ўсе прагрэсіўныя сілы падтрымлівалі барацьбу народаў за нацыянальнае вызваленне. Адным з пунктаў праграмы бальшавіцкай партыі быў пункт аб праве нацый на будаўніцтва самастойнага жыцця аж да аддзялення. І прагрэсіўныя беларускія дзеячы абапіраліся іменна на гэтыя сілы".[1])

Выпрацоўваўся ўзор літаратурнага вымаўлення, цесна звязаны са станаўленнем правапісных норм, дзе вялікую ролю адыгралі Я. Купала і Я. Колас.

Хаця былі і дасягненні, усё ж такі беларуская мова ў далейшым не допускалася ў дзяржаўныя і царкоўна-прыхадскія школы і ў іншыя сферы афіцыйнага ўжытку. Заняткі па беларускай мове вяліся толькі ў некаторых прыватных школах. Было аднак выдадзена некалькі кніг вучэбна-педагагічнага характару. Паявіліся падручнікі для пачатковай школы.

Беларуская мова, нягледзячы на ўсе перашкоды, ахоплівала ўсё большыя сферы жыцця і ўсё больш узбагачала свой лексікон. Развівалася ў розных стылявых напрамках: мастацкім, навукова-папулярным, публіцыстычным і дзелавым.

[1]) І. І. Крамко, А. К. Юрэвіч, А. І. Яновіч. Гісторыя беларускай літаратурнай мовы, т. III. Мінск 1968, с. 111.

P.S. У першым адрэзку маіх гутарак аб мове выступіла памылка, якая праявілася ў тым, што ў групе заходнеславянскіх моў не была названа славацкая мова.

Н. А.

САРДЭЧНЫЯ ТАЙНЫ

Дарагое Сэрцайка! Мая дачушка, якой усяго 19 гадкоў, хоча выходзіць замуж. З хлопцам сваім яна хадзіла ўжо, праўда, цэлыя два гады, ды й школу ўжо закончыла і стала на працу. Але ўсё ж адна справа не дае мне спакою. Мая дачка робіць усё так, як хоча яе хлопец. Заўсёды ездзілі туды, куды ён хацеў, хадзілі на фільм, які яму падабаўся. Ёй таксама пад яго густ. Я толькі назірала за гэтым усім і думала, што з гэтага будзе. Але вось цяпер, калі падыйшоў час вяселля, адна справа мяне зусім загнявала. Усе ж людзі робяць навокал вяселлі гучныя, з госцьмі, з гарэлкай, з забітым кабаном, ды й не толькі. А яны вось выраШылі зрабіць вяселле скромнае, чалавек на дзесяць, запрасіўшы толькі найбліжэйшых ды сведкаў. Божа мой, гэта ж такая падзея ў жыцці! Ды й не бедныя мы — ні наша сям'я, ні сям'я яе хлопца. Але вось упёрліся, што не хочуць ды й усё. Ну, каб яшчэ хацелі заашчадзіць грошы..., але не!

Ва ўсім гэтым пужае мяне адна справа: што гэта толькі і выключна ўплыў майго будучага зяця. Мая ж дачушка калісь марыла пра тое, як будзе весела на вяселлі, як усе будуць танцаваць і якая ў яе будзе прыгожая шлюбная сукенка. Ну што ж, фактычна вяселле не адбудзецца, будзе проста ціхі шлюб і ўсё.

Гэтая праблема мяне пачала непакоіць ужо даўнавата. Дачка мая ідзе ў свайго хлопца на павадку, быццам нейкі асёл, з той толькі розніцай, што асёл упіраецца, а яна не. Як ты, Сэрцайка, думаеш? Ці не абазначае ўсё гэта для маёй дачкі жыццёвай трагедыі ў будучыні? Я, напрыклад, на яе месцы дык кінула б такога хлопца і пайшла б куды вочы глядзяць. Яна ж яшчэ маладая і мае ўсё перад сабой. Але ж вось упёрлася, што толькі ён і больш ніхто. А так хацелася б, каб жыццё яе было лягчэйшае за маё і каб сонца радасці свяціла заўсёды ў яе вокны...

Марыя

Марыя! Твой непакой я цалкам падзяляю. Калі дзяўчына ўжо цяпер ідзе на павадку ў свайго хлопца, то што будзе, калі стане яго жонкай?! Некаторым дзяўчатам, аднак, такія адносіны хлопца да яе нават імпануюць. А можа, гэта вынікае з дому? Можа, яе бацька і маці

заўсёды думалі за яе, дык і цяпер так ахвотна згаджаецца са сваім нарачоным?! Наогул, калі людзі па-сапраўднаму кахаюць некага, дык хочуць рабіць ім толькі дабро, прыемнасці, даваць падарункі. Шкада, што калі пажэняцца, то тая больш кахаючая асоба надта хутка прызвычайваецца да такога становішча і не ўяўляе сабе, што яго партнёр ці партнёрка могуць рабіць інакш, насуперак яму, не так, як ён любіць, не так, як ён запланаваў. На жаль, менавіта ад найбольш кахаючых і паслухмяных адыходзяць іхнія мужы і жонкі, пакідаючы самотную, бязрадную асобу, як на іронію лёсу. Застаецца толькі пацешыць цябе, што, можа, з часам твая дачка паразумнее. Тады зразумее яна, што ў жыцці рабіць варта, а чаго не трэба рабіць.

Сэрцайка

НАМ АДКАЗВАЮЦЬ

Odpowiadając na notatkę prasową „Dorobić niedorobione" zamieszczoną w numerze z dnia 18 października 1987 r., informuję się co następuje:

W sprawach, które były przedmiotem notatki zapoznano Wojewódzki Zarząd Inwestycji Rolniczych i Zakład Energetyczny w Bielsku Podlaskim.

W wyniku interwencji zostały usunięte usterki we wsi Kuraszewo, wymienione w notatce. Rejonowe Przedsiębiorstwo Melioracji w Bielsku Podlaskim naprawiło chodnik w dniach 12 i 13 listopada, Zakład Energetyczny w Bielsku Podlaskim usunął usterki w oświetleniu w dniu 14 listopada br.

Naczelnik Gminy w Czyżach
BAZYLI NOWIK

W nawiązaniu do notatki prasowej w Tygodniku „Niwa" pt. „Gdzie głowa i gdzie rozum" z dnia 18 października br. w sprawie nie obniżenia krawężników ulicznych na przejściach dla pieszych w modernizowanych ulicach na terenie m. Hajnówki informuję, że wykonawcą robót był Rejon Budowy Dróg i Mostów w Bielsku Podlaskim i wykonał je bardzo solidnie.

Ponieważ zleceniodawcą i zarządcą modernizowanych ulic jest Dyrekcja Okręgowa Dróg Publicznych w Białymstoku do niej przesłałem notatkę prasową w celu udzielenia wyjaśnień w sprawach merytorycznych.

Nadmieniam przy tym, że w sprawie podnoszonej w notatce nie zgłoszono innych krytycznych uwag.

Naczelnik Miasta Hajnówki
inż. STANISŁAW KOSTERA

Беларуская кухня

МІНСКІ КЕКС НА МЁДЗЕ

На 1 кг кекса трэба ўзяць: 2 шклянкі мукі, 0,5 шклянкі цукру, 120 г мёду, 5 чайных лыжачак масла, 5 яек, 200 г разынак, 1 чайную лыжачку воцатавай эсенцыі, карыцу, ванілін, цукровую пудру і соль.

Яйкі, мёд, масла, цукар і соль перамяшаць і збіць так, каб паўстала гладкая маса. Дадаць эсенцыю воцату, ванілін, карыцу і разынкі. Паступова дасыпаць пшанічную муку. Падрыхтаванае цеста палажыць у бляшку і спячы ў духоўцы. Гатовы кекс астудзіць і пасыпаць цукровай пудрай.

ПІРОГ „АДПАЧЫНАК"

На 1 кг пірага: 3 шклянкі мукі, 1,25 шклянкі цукру, 1 шклянка масла, 2,5 сталовых лыжак малака, 200 г разынак, 1 сталовая лыжка лікёру, 10 г соды, соль.

Цукар, малако, растопленае масла, лікёр, соду, соль і разынкі дакладна перамяшаць, пасля чаго дадаць муку. Гатовую масу класці невялікімі порцыямі на змазаную маслам бляшку і спячы.

БЕЛАРУСКАЕ ПЯЧЭННЕ

На 1 кг трэба ўзяць: 3,25 шклянкі мукі, 1,5 шклянкі цукру, 1,25 шклянкі масла, паўшклянкі малака, 100 г павідла, 3 г соды, ванілін, соль.

Цукар распусціць у малацэ, дадаць масла, соду, соль і ванілін. Усё перамяшаць, дасыпаць муку і зноў перамяшаць. Атрыманую масу выціскаць пры дапамозе шпрыца невялікімі порцыямі на змазаную маслам бляшку. Пасярэдзіне кожнага пячэння палажыць крыху яблычнага павідла.

Гаспадыня

СОННІК

108

Стрэл — пярэпалах, жудасць, непрыемнасці.
Стрэльба — ты лёгкадумна сябе паводзіш; цэліцца — добры гумар; атрымаць — пашана, адзначэнне.
Стрэльбішча — спазнаеш чалавека з гумарам.
Студэнт — шануй сябе; быць ім — задавальненне.
Стужкі — вернае сяброўства, надзея, гульня; мерыць іх — даўгі; каляровыя — гульня, забава; вязаць — дружба; сшываць — заручыны; шырокія (шарф) — пашана, павышэнне.
Стукаць — непрыемная перашкода; неспакойныя звесткі;
Ступка (моздзеж) — вялікая ўрачыстасць; прыемны візіт; таўчы ў ёй — пасля цяжкасцей даб'ешся свайго.
Ступень — слава, павышэнне.
Ступня (нагі) — здароўе і шчасце; малая — нястачы; скалечаная — смутак.
Субота — пенсія (рэнта).
Суд — варожыя намеры; быць судзіным — пераажыць няўдзячнасць; судзіць — паслухаюць твае парады.
Судак (рыба) — дажыць да глыбокай старасці.
Суддзя — паспешліва нічога не рабі.
Судна, карабель — падарожжа ў невядомае.
Сужонства, шлюб — уваходзіць у яго, браць — даход, шчасце, карысць; раскідваць — небяспека пажару; разводзіцца — цябе пакараюць за злачынства; мужа бачыць — добры даход і шчаслівы выхад з непрыемнага становішча.
Сукно — выгоднае жыццё.
Суніцы (пазёмкі) — шчаслівая сям'я; добры інтарэс; есці — навіны.
Суп есці — вернецца шчасце; варыць — няпэўная ўдача; перасолены — засмучанні, турботы.

Зорка

Старонка для дзяцей

Так выглядалі на мінулагоднім конкурсе беларускай песні для школьнікаў дзеці са школы ў Кляшчэлях разам са сваёй настаўніцай Яўгеніяй Такаюк.

А ці ўсе дзеці ўжо падумалі аб удзеле ў сёлетнім конкурсе беларускай песні, які адбудзецца вясною? Час ужо падбіраць прыгожыя песні і развучваць іх. Жадаю поспехаў.

Фота Я. Чэрнякевіч.

Для самых маленькіх

Васіль Хомчанка

На лыжах

У нядзелю ўсе ўсталі пазней, бо тату і маме не трэба было ісці на службу, а Сяргейку — у прадшколле. Сонейка свяціла ў вокны, на сцяне каля Сяргейкавага ложка трымцеў жоўты сонечны зайчык. Сяргейка ляпнуў рукой па гэтым зайчыку. Але той не ўцёк, а ўскочыў на Сяргейкаву далоньку.

— Ох і дзянёк жа! — узрадаваўся тата.

— Шэсць маразоў сёння, — сказаў Сяргейка. — Па радыё гаварылі.

— Градусаў, — папpавіла маці.

Учора тата абяцаў пакатацца з Сяргейкам на лыжах. І хлопчык сёння ўстаў першы, памыў халоднай вадой твар, шыю і нават вушы. І адразу надзеў лыжны касцюм.

Парк, дзе яны збіраліся катацца, быў недалёка. Пайшлі туды пехатою. Сяргейка, трымаючыся за татаву руку, ішоў радасны, подбегам. На плячы ён нёс свае новенькія лыжы.

Каля парку сустрэўся бацькаў знаёмы. Ён павітаўся і спытаў:

— Куды сына вядзеш?

— Гэта я вяду тату, — сказаў Сяргейка. — Будзем на лыжах катацца.

— Вунь яно што! — здзівіўся татаў знаёмы. — Ну, тады вядзі, катайцеся на здароўе.

У парку Сяргейка і тата сталі на лыжы і паехалі. Сяргейка ўперадзе, тата за ім.

„Шых-шах, шых-шах“, — слізгалі па снезе лыжы. Сняжок бялюткі, мяккі — лыжы самі бягуць. Так і ўвесь парк праехалі. Сяргейка спыніўся і і спытаў у таты:

— Ну як? Стаміўся?

— Не, — адказаў тата.

— Тады давай вунь з той горкі з'едзем.

— Давай, — згадзіўся тата.

Яны сышлі з лыжні і па цаліку падняліся на пагорак.

— Тата, ты першы едзь, а я за табою.

— Добра.

Тата адштурхнуўся палкамі і паехаў уніз. Спыніўся ў лагчыне на роўным месцы.

— Чаго ж ты стаіш? — крыкнуў ён Сяргейку.

А хлопчыку і хацелася паехаць так, як тата, і было боязна — горка крутая. Але ён перасіліў страх, заплюшчыў вочы, ступіў адзін крок, другі, а там лыжы самі панеслі яго, як птушку. Амаль ужо спусціўся з горкі, ды лыжа за лыжу зачапілася, і Сяргейка кульнуўся. Аж пыл снежны закурэў. Снегу насыпалася за каўнер, у рот, у вушы. Падбег тата і хацеў памагчы ўстаць, але Сяргейка закрычаў:

— Я сам, я сам!

Падняўся, абтрос снег і сказаў:

— А здорава я ехаў?

— Як страла ляцеў, — пахваліў тата.

— Гэта не я ўпаў, а лыжы самі заблыталіся. Чэснае слова.

Яны яшчэ раз узышлі на горку, тата зноў першы з'ехаў, Сяргейка за ім. На гэты раз і ён не ўпаў.

— Ура! — закрычаў Сяргейка.

А сонейка свяціла хораша, пахла хвояй, снегам і чамусьці разрэзаным кавуном. Тата сказаў, што гэта так мароз у сонечны дзень пахне.

Потым яны зайшлі ў павільён, паставілі ў куце лыжы, селі за столік. Тата купіў па шклянцы гарачага чаю і тры піражныя на двух. Падсілкаваліся і зноў пайшлі катацца! Каталіся, аж пакуль Сяргейкавы ногі не стаміліся. Ён так і сказаў тату: „Гэта не я стаміўся, а ногі!“ Тата павёў Сяргейку дамоў.

Як і раніцой, кожны нёс свае лыжы сам. Дарогай Сяргейка сказаў:

— Тата, табе цяжка такія вялікія лыжы несці. Дай іх мне, а ты мяне на рукі вазьмі.

Тата так і зрабіў.

Дома іх ужо чакала маці абедаць. На стале стаялі талеркі з гарачым супам, а ў шклянках быў салодкі вішнёвы кампот.

21 студзеня — Дзень бабулі

М. Алібаеў

Бабуля і ўнучка

Ходзяць ранкам па бульвары
Бабуля і ўнучка.
Вельмі ж дзіўная з іх пара —
Бабуля і ўнучка.

Бабка скажа: — Ты глядзі,
Не мерзні, малая!
Унучка скажа: — Пасядзі,
Ты ўжо слабая!

Ці дзяўчынка там вядзе
Бабулю за ручку,
Ці бабулька там вядзе
Маленькую ўнучку?

Пераклад з рускай мовы

А цяпер — заданне для ўсіх. Вазьміце прыгожы ліст паперы, можа быць з блоку, і намалюйце партрэт сваёй бабулі. У каго малюнак будзе прыгожы — прышліце ў „Зорку“. З усіх малюнкаў „Зорка“ выбярэ пяць найпрыгажэйшых на „зорчыну“ выстаўку, а аўтарам малюнкаў будуць высланы беларускія кніжкі.

Майстар-ламайстар

Бацькі купілі сыну
Пажарную машыну.
Заваднуюю, новую,
Нібыта жар, чырвоную.
Каб пажар на ёй тушыць,
Трэба дзверцы адчыніць.
Ды як не стараецца,
Яны не адчыняюцца.
— Во, — падумаў, — будзе толк:
Узяў адвёртку, малаток,
Пласкагубцы, шыла,
Вострае зубіла.
І праз паўгадзіны
Не было машыны...
Тата выглянуў з пакоя:
— Чаго плачаш, што такое?
Ну, давай, дапамагу,
Можа, я сабраць змагу.
Дзесьці праз гадзіну
Ён сабраў машыну.
Зноў стаіць — не новая,
І не чырвонакаляровая...
— Што ж, сядай, сынок, ямчэй
І запомні, Пашка,
Што ламаць заўжды лягчэй,
Аднаўляць вось — цяжка.

Уладзімір Мацвеенка

Свеціць сонейка

Сёння зноўку на двары
Сонейка смяецца,
Коцік з печы на акно
Сеў, каб тут пагрэцца.

У клубок скруціўся ён
Хвосцікам накрыўся,
Памурлыкаў, вочкі звёў,
І — у сон зваліўся.

Спіць шчаслівым ясным сном,
Спіць, як і ўсе дзеці...
А нам сонейка ў акно
Свеціць, свеціць, свеціць.

Сяргей Чыгрын

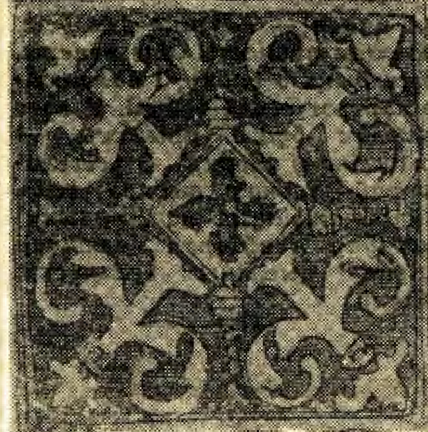

 ПАГЛЫБЛЯЙ СВАЕ ВЕДЫ

З ГІСТОРЫІ КАФЛІ

Прапануем вашай увазе раздзел з альбома „Беларуская кафля", выд. „Беларусь", 1987 г.

У сярэдзіне XVI стагоддзя з далёкай Італіі прыйшлі на Беларусь ідэі Адраджэння. Яны праніклі на падрыхтаваную глебу: тут ужо друкаваліся кнігі, гарады адзін за адным атрымлівалі магдэбургскае права, пашыраліся і ўзнікалі новыя рамесныя цэхі. Адраджэнне закранула архітэктуру, жывапіс, скульптуру, кніжную графіку і дэкаратыўна-прыкладное мастацтва.

Паліхромная кафля з Мірскага замка. Канец XVI — першая палова XVII стагоддзяў.

Ганчары пачалі паступова спецыялізавацца і ўсё больш аддаляцца ад вясковых майстроў, якія па-ранейшаму выраблялі просты неапаліваны посуд (напрыклад, сівыя гладункі). Кафля, пакрытая зялёнай палівай, стала карыстацца вялікім попытам сярод гарадскога насельніцтва. Кафляры ў разьбяроў заказвалі гліняныя, а потым драўляныя формы з малюнкамі для сваіх кафляў. Кафляная печ становіцца велічным архітэктурным збудаваннем.

Пашыраюцца розныя варыянты старажытнага геаметрычнага арнаменту: квадраты, выпуклыя ці ўвогнутыя авалы або разеткі, салярныя (значыць, сонечныя) знакі. Гэтыя запазычаныя са старажытнага народнага мастацтва сімвалы атрымалі сваё ўвасабленне не толькі ў кафлярстве. Іх шмат у народнай разьбе па дрэву, у вышыўцы на адзенні, нават у архітэктуры.

З'яўляецца сюжэтная кафля з рознымі алегарычнымі або міфалагічнымі сцэнамі. Вялікая калекцыя такой кафлі знойдзена пры раскопках Мядзельскага замка на Беларусі. Тут выяўлена вялікая колькасць паліхромнай кафлі, яе колерная гама была запазычана ў заходнееўрапейскіх майстроў. З'яўленне ў сярэдзіне XVI стагоддзя на Беларусі шматколернай керамікі — несумненна, вынік творчых „вандровак" беларускіх кафляроў у Італію, Паўднёвую Германію і Чэхію. Варта адзначыць, што ў Беларусі, як і ў Літве, у гэты час з'яўляецца „партрэтная" кафля з выявамі мужчыны, радзей, жанчыны. Некаторыя экземпляры маюць надпіс, які пакуль не ўдалося расшыфраваць. Распаўсюджванне такой кафлі было вельмі шырокае. На сённяшні дзень яна знойдзена ў Клайпедзе, Вільнюсе, Полацку, Дзяржынску, Маладзечне, Мінску, Заслаўі, Лагойску і Мазыры.

У выпадку, калі кафля мела падабенства з пэўнай асобай, падпісвалі прозвішча і імя чалавека. Напрыклад, кафля з партрэтам Марціна Лютэра, знойдзеная надаўна пры даследаванні Цэсіскага замка ў Латвіі. Да нас дайшоў партрэт вядомага дзеяча беларускай рэфармацыі Васіля Цяпінскага, выкананы ў тэхніцы „партрэтнай" кафлі.

З Адраджэння да сённяшняга часу ў беларускім мастацтве існуе малюнак букетаў кветак у вазоне. Найперш яны паявіліся на старонках скарынінскіх выданняў. Потым гэты сюжэт хутка перайшоў у кафлярства.

Алег Трусаў
(скарочана)

ПАЗНАЁМІМСЯ

СССР, 393920, Тамбовская обл., г. Моршанск, ул. Гражданская 111 кв. 5, Непочатой Тане, 15 год.

* * *

БССР, 220036, г. Мінск-36, вул. Купрыянава, 9, кв. 96. Дзіана Мармаш, 4 клас.

* * *

БССР, 220036, г. Мінск-36, вул. Купрыянава, 9, кв. 19. Лена Жур, 6 клас.

* * *

БССР, 220051, г. Мінск-51, пр. Дзяржынскага, 5-А, кв. 8. Аля Сцепуцька, 5 клас.

* * *

БССР, 220036, г. Мінск-36, вул. Р. Люксембург, 106, кв. 25. Анжэла Барычэўская, 3 клас.

* * *

БССР, 220036, г. Мінск-36, вул. Каржа, 4, кв. 18. Юля Дамброўская, 5 клас.

* * *

БССР, 220060, г. Мінск-60, вул. Р. Люксембург, 113, кв. 21. Таня Безмен, 5 клас.

* * *

БССР, 220036, г. Мінск-36, 2 пер. Р. Люксембург, 3, кв. 32. Аксана Хадыка, 5 клас.

* * *

БССР, 220060, г. Мінск-60, вул. К. Лібкнехта, 116, кв. 80. Оля Дышлевіч, 4 клас.

* * *

БССР, 220060, г. Мінск-60, вул. Р. Люксембург. 116, кв. 31. Надзя Долбік, 4 клас.

МАЛЮНКІ ШКОЛЬНІКАЎ

„Скараход спіць пад дрэвам". Так называецца малюнак Сцёпы Грыгарука, вучня другога класа з Плёсак.

Адрас рэдакцыі:
15-950 Białystok,
ul. Wesołowskiego 1,
„Zorka"

З ДАЛЁКАГА І БЛІЗКАГА

„Пасылаю рэдакцыі „Зоркі" здымак (1944 ці 1945 г.) вучняў беларускай школы ў Гайнаўцы, якая змяшчалася ў будынку цяперашняга беларускага ліцэя. Можа надрукуеце? Прыгадаеце маладосць цяперашнім 55—60-годкам. З навагоднім прывітаннем.

А. Л., Гайнаўка

Ад рэдакцыі.

Вялікае дзякуй Вам за здымак і за словы ад сэрца. Вельмі ж хочацца ведаць больш пра далейшыя лёсы гэтых дзяцей са здымка. Можа сённяшнія дарослыя людзі ўспомняць сваю маладосць. Адазвіцеся, сябры, напішыце. Чакаем з нецярплівасцю.

Рэпрадукцыя фота М. Алькоўскага

Пішуць школьнікі

ДАРАГАЯ „ЗОРКА"!

Пішу я да цябе чацверты раз. Хачу расказаць больш пра нашу школу.

У гэтым годзе працуе ў нас пяць настаўнікаў: Аліна Грыгарук, Таіса Хіліманюк, Валянціна Дзмітрук, Мікалай Анішчук і Андрэй Ялоза. Усе стараюцца, каб у школе было прыгожа. Усе вучні вывучаюць беларускую мову, перапісваюцца з сябрамі з іншых школ, асабліва наймалодшыя. У Барысаўку ў школу мы ходзім апошні год. У наступным навучальным годзе нашай школы ўжо не будзе, і трэба будзе даязджаць далей. Нам вельмі добра вучыцца ў нашай школе, таму што мы любім сваіх настаўнікаў, стараемся, каб было чыста ў школе і вакол яе. Усе хацелі б, каб мы вучыліся тут як найдаўжэй.

Мажэнка Ялоза,
Школа ў Барысаўцы

ШАНОЎНАЯ „ЗОРКА"!

Добры дзень!

Калі ласка, надрукуй нашы адрасы. Мы хочам перапісвацца з дзецьмі. Мы жывем на Украіне, у горадзе Ізяслаў. Да нас можна пісаць па-беларуску (мы вывучаем беларускую мову), па-украінску, па-руску або па-англійску. Польскай мовы мы не вывучаем. Загадзя шчыра дзякуем Табе, „Зорка", за надрукаванне нашага адрасу. Жадаем Табе ў 1988 годзе ўсяго самага найлепшага.

Піянеры з Украіны

А вось наш адрас і прозвішчы: СССР, Українська РСР, Хмельницька область, місто Ізяслав, Средня школа № 1, 4 клас. Олег Корзун, Андрій Гаврилов, Сергій Кобзаренко, Андрій Остапчук, Світлана Григорчук, Галина Штоль.

Вясёлы куточак

* * *

— Уладзік, ты чаму без дазволу пайшоў са школы на дзве гадзіны раней? — пытаецца на другі дзень настаўнік.

— Але ж вы самі казалі, каб мы былі больш самастойнымі, — адказаў вучань.

* * *

— Пеця, ты ў школе славішся як добры турыст. Назаві, калі ласка, рэчкі ў Беластоцкім ваяводстве, — кажа настаўнік.

— Так... Але якія? — удакладняе вучань.

* * *

— Як доўга твая сястра вучылася вадзіць машыну?

— Тры.

— Што тры? Месяцы?

— Не, машыны.

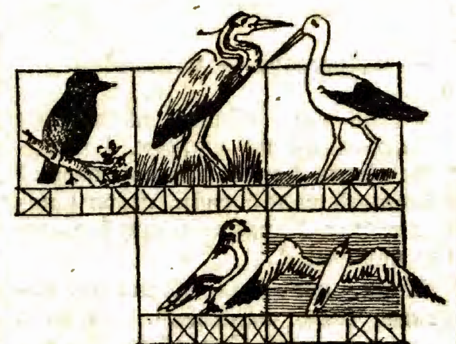
* * *

— Ох, мой Божа! Шмат вады ўцячэ, пакуль ён прыдзе!

— Хто?

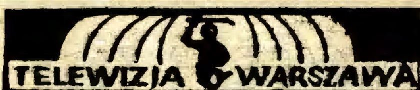
— Гідраўлік.

А-Д-Г-А-Д-А-Н-К-А

ЯКУЮ ПТУШКУ ЎБАЧЫЎ ВІЦЯ?

У школе, у жывым кутку, Віця ўбачыў прыгожую птушку. Каб даведацца якую, трэба падпісаць малюнкі. З літар у белых клетачках складзецца назва птушкі. Што вы ведаеце пра гэту птушку?

Piątek 22 I — 8.10 Hist. kl. IV lic. 9.00 Wokół nas. kl. I. 9.30 Domator. 9.35 Domowe przedszkole. 10.00 DT. 10.10 Domator. 10.20 „Zmiennicy" (12) — serial TP. 11.20 Domator. 12.00 J. pol. kl. VIII. 12.50 J. pol. kl. IV lic. 13.30 TTR — s. I Prod. rośl. 14.00 TTR — s. I Prod. zwierz. 15.30 W szkole i w domu. 15.50 Nurt 16.20 Pr. dnia i DT. 16.25 Rambit. 16.50 Okienko Pankracego. 17.15 Teleexpress. 17.30 Za kierownicą. 17.50 Jan Ciecierski — wspomnienie. 18.25 Małe Kino: „Kolacja u Napoleona". 18.50 Dobranoc. 19.00 Monitor Rządowy 19.30 Dziennik. 20.00 „Zmiennicy" — serial TP. 21.00 Czas — mag. publ. 21.30 Tel. Szkoła Tańca. 22.40 DT.

Sobota 23 I — 7.25 TTR — s. III Hist. 7.55 TTR — s. III Prod. zwierz. 8.25 Pr. dnia. 8.30 Tydzień na działce 9.00 „Księżniczka na grochu" — film radz. 10.30 DT. 10.40 Stare, nowe, najnowsze. 11.05 Chemicy — wojsk. mag. publ 11.35 Bariery 12.05 Antologia dramatu powszechnego: A. Suchowo-Kobylin — „Sprawa". 13.45 Filmy Ludwika Perskiego. 14.45 Telewizja „Sobota". 14.50 Klub muz. 15.20 Teleturniej. 15.50 TV — Prowincja. 16.15 Tratwa 16.30 Konkurs. 17.05 Los. D. Lotka. 17.15 Teleexpress. 17.30 Rozw. konkursu. 17.40 Gdzie są taśmy z tamtych lat. 18.15 Kanał 5 — pr kabar. 19.00 Dobranoc. 19.10 Porozmawiajmy. 19.30 Dziennik. 20.00 Zapowiedź wieczoru. 20.05 „Gangsterzy szos" — film prod. kanad. 21.40 Pr. publ. 22.10 Pr. rozr. 22.40 Polityka i sport. 23.00 Hit 88. 23.45 Kino nocne: „Literatura i eros" (1) „Znak" — film franc.

Niedziela 24 I — 6.20 Tel. kurs rol. 7.20 Pr. dnia. 7.25 Wszechnica rodziny wiejskiej. 7.50 Po gospodarsku. 8.20 Tydzień. 9.00 Teleranek oraz film z serii „Dzieci Syriusza" (4). 10.30 DT. 10.35 „Arka Noego" — serial przyr. 11.05 „Wędrówki dalekie i bliskie" — film dok. prod. RFN. 11.45 Siedem anten. 12.15 Kraj za miastem. 12.45 Teatr Młodego Widza: „Z księgi nonsensu". 13.20 Wszystko albo nic (1). 13.50 Koncert Życzeń. 14.35 Wszystko albo nic (2). 15.10 Tel. film dok. „Historia jednego mostu" (2) 15.40 Wszystko albo nic (3) 16.15 W starym kinie: „Pani Miecia". 17.15 Teleexpress. 17.30 Puchar Świata w narciarstwie alpejskim. 18.10 Marek Sierocki przedstawia. 18.30 Antena. 19.00 Wieczorynka 19.30 Dziennik. 20.00 „Późny start" (8 — ost.) — serial ang. 20.50 Sportowa Niedziela. 21.20 Bal country. 22.25 Tel. film dok.

Poniedziałek 25 I — 13.30 TTR — s. I Prod. rośl. 14.00 TTR — s. I Prod. zwierz. 14.30 Tel kurs rol. 15.20 Powt. przed maturą: Elementy inform. 15.50 Nurt. 16.20 Pr. dnia i DT. 16.25 Dla dzieci: Zwierzyniec. 16.50 „Zwierzaki, zwierzaki" (10) — serial USA. 17.15 Teleexpress 17.30 „Jan Serce" (4) — serial TP. 18.35 Laboratorium. 18.50 Dobranoc. 19.00 Echa stadionów. 19.30 Dziennik. 20.00 Teatr TV: Stanisława Przybyszewska — „Dziewięćdziesiąty trzeci" 21.40 Twarzą w twarz — rozm. z E. Klimowem. 21.55 Magazyn operowy. 22.40 DT. 23.00 J. niem.

Wtorek 26 I — 8.10 Praca-tech. kl. I—IV. 9.00 Fiz. kl. VIII. 9.30 Domator 9.35 Domowe przedszkole. 10.00 DT. 10.10 Domator. 10.20 „Jak zdobywano Dziki Zachód" — serial USA. 12.00 J. pol. kl. IV. 12.50 J. pol. kl. III lic. 13.30 TTR — s. III Mech. rol. 14.00 TTR — s. III Prod. zwierz. 14.30 Tel. kurs rol. 15.50 Kim być — pr. dla maturzystów. 16.20 Pr dnia i DT. 16.25 Krąg. 16.50 Cojak. 17.15 Teleexpress. 17.30 Lex — mag. społ.-prawny. 17.35 Człowiek dla człowieka. 17.45 Gazeta rolnicza 18.10 Tel. Informator Wydawn. 18.30 Klinika Zdrowego Człowieka. 18.50 Dobranoc. 19.00 Lex. 19.30 Dziennik. 20.00 „Jak zdobywano Dziki Zachód" (4) — serial USA. 21.35 Konferencja prasowa rzecznika rządu 21.50 Sprawa dla reportera. 22.40 DT. 23.00 J. ang.

Środa 27 I — 8.10 Hist. kl. VIII. 9.30 Domator. 9.35 Domowe przedszkole. 10.00 DT. 10.10 Szkoła dla rodziców. 10.20 „Czokan Walichanow" (4) — serial radz. 11.25 Domator. 12.00 Muz. powstaje. kl. I—IV lic. 12.50 J. pol. kl II lic. 13.30 TTR — s. I Mat. 14.00 TTR — s. I J. pol. 14.30 Tel. kurs rol. 15.05 Powt. przed maturą: Teheran, Jałta, Poczdam. 15.40 Nurt. 16.10 Pr. dnia i DT.16.15 Los. Ex. i Super Lotka. 16.25 Tik-Tak. 17.15 Teleexpress. 17.30 Z Polski rodem. 18.00 Radar. 18.20 Archiwum XX wieku. 18.50 Dobranoc. 19.00 Pr. publ. 19.30 Dziennik. 20.00 „Wkrótce będzie koniec świata" — film fab. prod. jugosł. 21.15 Klub Międzynar. 21.45 Pr. rozr. 22.30 Spotkanie z Kazimierzem Koźniewskim. 22.40 DT. 23.05 J. ros.

Czwartek 28 I — 8.10 Fiz. kl. VII. 9.00 Geogr. kl. VIII. 9.30 Domator. 9.35 Domowe przedszkole. 10.00 DT. 10.10 Domator. 10.20 „Derrick" — film RFN. 11.20 Domator. 11.45 Akt w malarstwie pol. — film dok TP. 12.00 J. pol. kl. V. 13.30 TTR — s. I Chem. 14.00 TTR — s. I Biol 14.30 Tel. kurs rol. 15.20 Powt. przed maturą: J. ang. 16.00 Roln. film oświatowy: „Był las". 16.20 Pr. dnia i DT. 16.25 Kwant. 16.50 „Było sobie życie" (7) — serial franc. 17.15 Teleexpress. 17.30 Poligon. 17.55 Telespotkania. 18.20 Sonda. 18.50 Dobranoc. 19.00 Teraz — tyg. gosp. 19.30 Dziennik. 20.00 „Derrick" — film RFN. 21.00 Pegaz. 21.40 Studio Sport. 22.10 Wódko, pozwól żyć. 22.40 DT. 23.00 J. franc.

Bielsk Podl. Powrót do przyszłości — USA 25—26. Maskarada — pol 27—29. O rany, nic się nie stało — pol 30—31.

Czyże Antyki — pol. 27—31.

Hajnówka Odnaleziony skarb — węg 28—31.

Michałowo Obcy — decydujące starcie — USA 26—31.

Mielnik Umarli uczą żywych — czes. 27—28. Wczesny śnieg w Monachium — jug. 30—31.

Milejczyce Umarli uczą żywych — pol. Mój ukochany mąż i ja — NRD 27—31.

Nurzec Pogańska madonna — węg. 28—29. Jutro policzymy się, kochanie — czes. 30—31.

Orla Proch — radz 27—31.

ШТО? ДЗЕ? КАЛІ?

Дзень	Стыль		Святы, імяніны		Сонца ўсх.-зах.	Месяц ўсх.-зах.
	новы	стары				
нядзеля	**24**	**11**	**Рафала, Тыматэуша**	**Феадосія, Міхала**	**7.28-16.09**	**15.05-7.49**
панядзелак	25	12	Паўлы, Мілаша	Таццяны, Саввы	7.27-16.10	15.05-7.49
аўторак	26	13	Паўліны, Палікарпа	Ярмілы, Якава	7.26-16.11	16.24-8.17
серада	27	14	Яна, Пшэмыслава	Ніны, Іосіфа	7.25-16.13	17.46-8.38
чацвер	28	15	Валерыя, Аўгусціна	Паўла, Прохара	7.23-16.15	19.09-8.54
пятніца	29	16	Здзіслава, Францішка	Дамаскіна, Леанілы	7.22-16.17	20.30-9.08
субота	30	17	Мацея, Мартыны	Антонія	7.20-16.19	21.53-9.20

ГАДАВІНЫ

155 год таму назад

30.1.1833 г. нар. беларускі мастак-пейзажыст і партрэтыст — Апалінар Гараўскі (пам. у 1900 г.), атрымаў дасканалую мастацкую адукацыю ў Пецярбурзе, Жэневе, Рыме і Парыжы. Жыў і маляваў пераважна на Беларусі (маёнтак Уборкі каля Бярэзіны), найбольш вядомыя карціны: „Балота" (1852), „Від дубровы каля Бабруйска" (1855), „На радзіме" (1860), „Пінскія балоты", „Рака Бярэзіна", „Свіслач" (усе ў 1868 г.), „Вечар у Мінскай губерні" (1870), „Селянін" (1888) і інш.

95 год таму назад

25.1.1893 г. нар. беларускі мастак-графік Павел Гуткоўскі (пам. 13.10. 1962 г.), у мастацкіх выстаўках удзельнічаў з 1921 г., найбольш вядомыя работы: партрэты Я. Купалы (1925), этнографа А. Сержпутоўскага (1929); ілюстрацыі да кнігі Я. Коласа „Першыя крокі" (1925) і інш.

85 год таму назад

25.1.1903 г. нар. беларускі рэжысёр, педагог і актрыса Люба Мазалеўская (пам. 18.7. 1964 г.), на сцэне з 1926 г., стварыла многа каларытных вобразаў: Агаты („Паўлінка" Я. Купалы), Караліны („Вайна вайне" Я. Коласа), Сцепаніды („Пагібель воўка" Э. Самуйлёнка) і інш., рэжысіравала „Пакуль вы маладыя" І. Мележа і іншыя пастаноўкі, арганізатар (1955) і галоўны рэжысёр Беларускага рэспубліканскага тэатра юнага гледача, здымалася ў шэрагу беларускіх фільмаў.

80 год таму назад

26.1.1908 г. нар. беларускі мастак Барыс Малкін (пам. 20.11.1972 г.), стварыў дэкарацыі да пастановак п'ес К. Крапівы („Партызаны", „Мілы чалавек"), Я. Купалы („Паўлінка" і „Прымакі"), К. Чорнага („Ірынка"), ілюстраваў выданні твораў Я. Купалы, Цёткі, стварыў шэраг нацюрмортаў, акварэляў, графік.

65 год таму назад

27.1.1923 г. нар. беларускі мастак-жывапісец Аляксандр Казлоўскі, у мастацкіх выстаўках удзельнічае з 1956 г., найбольш вядомыя карціны: „На работу у вёску" (1956), „Мужнасць" (1969), „Красавіцкі вечар" (1975), „Дума аб Радзіме" (1982) і інш.

29.1.1923 г. нар. беларускі фільмовец Барыс Кавецкі, першы пастаўлены ім фільм „Пад уладай золата" (1957), найбольш вядомыя яго тэлефільмы „Атланты і карыятыды" і „Песня пра зубра" (абодва ў 1980 г.), тэлеспектакль „Чужая бацькаўшчына" (1980) і інш.

МУЗЕЙНЫ ФОНД

Грамадскі камітэт пабудовы Музея помнікаў беларускай культуры і рэвалюцыйнага руху праводзіць збор грошай на пабудову музея. Ахвяраванні трэба дасылаць на такі адрас:

Bank Spółdzielczy w Hajnówce Nr Konta 905217-1922-132.

У замежнай валюце: Narodowy Bank Polski I Oddział w Białymstoku nr rachunku walutowego 5018-24325-151-6787, nr rachunku walutowego w rublach 5018-24325-151-6201.

Спісак чарговых ахвяравальнікаў:

1079. Працаўнікі гміннага кааператыва „Сялянская самадапамога" ў Сямяцічах — 2500 зл.
1080. Гмінны кааператыў „Сялянская самадапамога" ў Сямяцічах — 2000 зл.
1081. Таццяна Шайкоўская (Орля) — 500 зл.
1082. Мікалай Шайкоўскі (Орля) — 500 зл.
1083. Іван Якімюк (Гайнаўка) — 1200 зл.
1084. Анатоль Ярацэвіч (Клюковічы) — 500 зл.
1085. Мікалай Пуц (Мілейчыцы) — 500 зл.
1086. Уладзімір Вішанка (Мікулічы) — 500 зл.
1087. Мікалай Марозаў (Мікулічы) — 500 зл.
1088. Яўген Матуевіч (Мілейчыцы) — 500 зл.
1089. Мікалай Баенскі (Мілейчыцы) — 500 зл.
1090. Яанна Слабатовіч (Мілейчыцы) — 200 зл.
1091. Мікалай Блашчук (Мілейчыцы) — 1000 зл.
1092. Тамаш Пахвіцэвіч (Мілейчыцы) — 500 зл.
1093. Пётр Леанюк (Сямяцічы) — 1000 зл.
1094. Ветэрынарная лячэбніца (Мілейчыцы) — 1000 зл.
1095. Працаўнікі ВЗГС у Гайнаўцы (кравецкае прадпрыемства) — 1800 зл.
1096. Міхась Хмялеўскі (Беласток) — 100 зл.
1097. Аляксей Зін (Гайнаўка) — 3000 зл.
1098. Ананімны ўзнос — 2000 зл.
1099. Уладзімір Тапалянскі (Клейнікі) — 1000 зл.
1100. Кацярына Тапалянская (Клейнікі) — 400 зл.

Дзякуем.

Паведамляем таксама, што цэнтры збірання экспанатаў для музея знаходзяцца ў наступных месцах:

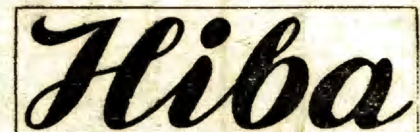
- у Пачатковай школе ў Рыбаках, гміна Міхалова,
- у клубе БГКТ у Бельску, вуліца Міцкевіча 50/54,
- у клубе БГКТ у Гайнаўцы, вуліца Вызвалення 6,
- у Гмінным камітэце ПАРП у Мілейчыцах,
- у Саколцы, вуліца Варынскага 1,
- у ГП БГКТ у Беластоку вуліца Варшаўская 11.

Чакаем экспанатаў або інфармацыі аб месцы іх знаходжання.

Наш адрас: Społeczny Komitet Budowy Muzeum Zabytków Kultury Białoruskiej i Ruchu Rewolucyjnego, 17-200 Hajnówka, ul. Wyzwolenia 6. Тэлефон 28-89.

Святыя жылі сярод нас (Кастусь Каліноўскі) ● Занатоўкі Яновіча з Англіі ● Сустрэчы Шведа з землякамі ў Мінску ● На мяжы: аб выніках анкеты ● Слова лечыць і калечыць... ● Ці Праховіч не памыліўся ● Просьбы з Дубіцкай гміны ● Панфілюк: не зваліся шчырыя беларусы ● Шляхам гадоў ● ● Вучнёўская старонка ● Як лепш: каб здраджваў, ці каб піў? ● Беларуская кухня ● Соннік ● Зорка ● Гумар

Орган Галоўнага праўлення Беларускага грамадска-культурнага таварыства. Рэдагуе калектыў: Вера Валкавыцкая, Мікалай Гайдук (намеснік галоўнага рэдактара), Валянціна Жэшка (карэктар), Віталій Луба (галоўны рэдактар), Міраслава Лукша, Яўгенія Палоцкая (кіраўнік канцылярыі), Уладзіслаў Петрук (мастак), Віктар Рудчык, Марыя Федарук (машыністка), Міхась Хмялеўскі, Яніна Чэрнякевіч, Ада Чэчуга (адказны сакратар).

„Niwa"
ul. Wesołowskiego 1
15-950 Białystok skr. poczt. 149
tel. 232-41

Wydawca Białostockie Wydawnictwo Prasowe. 15-950 Białystok. ul Wesołowskiego 1

Druk: Białostockie Zakłady Graficzne w Białymstoku. Cena prenumeraty kwart 156 zł, półr 312 zł. rocznie 624 zł

WARUNKI PRENUMERATY:

1. dla osób prawnych — instytucji i zakładów pracy:
   - instytucje i zakłady pracy zlokalizowane w miastach wojewódzkich i pozostałych miastach, w których znajduje się siedziba Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" zamawiają prenumeratę w tych Oddziałach
   - instytucje i zakłady pracy zlokalizowane w miejscowościach gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" i na terenach wiejskich opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli.
2. dla osób fizycznych — indywidualnych prenumeratorów
   - osoby fizyczne zamieszkałe na wsi i w miejscowościach, gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli
   - osoby fizyczne zamieszkałe w miastach — siedzibach Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" opłacają prenumeratę wyłącznie w urzędach pocztowych nadawczo-oddawczych, właściwych dla miejsc zamieszkania prenumeratora. Wpłaty dokonują używając „blankietu wpłaty" na rachunek miejscowego Oddziału RSW „Prasa-Książka-Ruch"
3. Prenumeratę ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch" Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw ul. Towarowa 28, 00-958 Warszawa, konto NBP XV Oddział w Warszawie Nr 1153-201045-139-11. Prenumerata ze zleceniem wysyłki za granicę pocztą zwykłą jest droższa od prenumeraty krajowej o 50 proc. dla zleceniodawców indywidualnych i o 100 proc dla zlecających instytucji i zakładów pracy

Termin przyjmowania prenumeraty na kraj i za granicę:
- do dnia 10 listopada na I kwartał i I półrocze roku następnego, oraz cały rok następny;
- do dnia 1 każdego miesiąca poprzedzającego okres prenumeraty roku bież.

Zam. 49/88 r. Nakład 4.800 egz. E-5

ХОЦЬКІ-НЯХОЦЬКІ

Паміж хоцькі і няхоцькі
Толькі кладка слізкая.
Пакахаць бы мне Аўдоцьку,
Ды няхоцькі — нізкая!

Што мне дзеўкі? Лепей мёду
Набяру я ў ліпені.
Ды баюся пчол я з роду —
Міма ліпы клыпаю.

Дабракамі лес багаты
Трэба ўстаць да сонейка.
Ды няхоцькі бегчы з хаты
Ў росныя сасоннікі.

Хоцькі з лесу мне да мора,
Гул марскі паслухаю.
Але ў моры дужа мокра,
На канапе ж — сухенька.

Хоцькі б рыбка залатая,
Але дзіркі ў нераце,
Дзьмухаўцом я адцвітаю,
Можа, ўсё наперадзе?

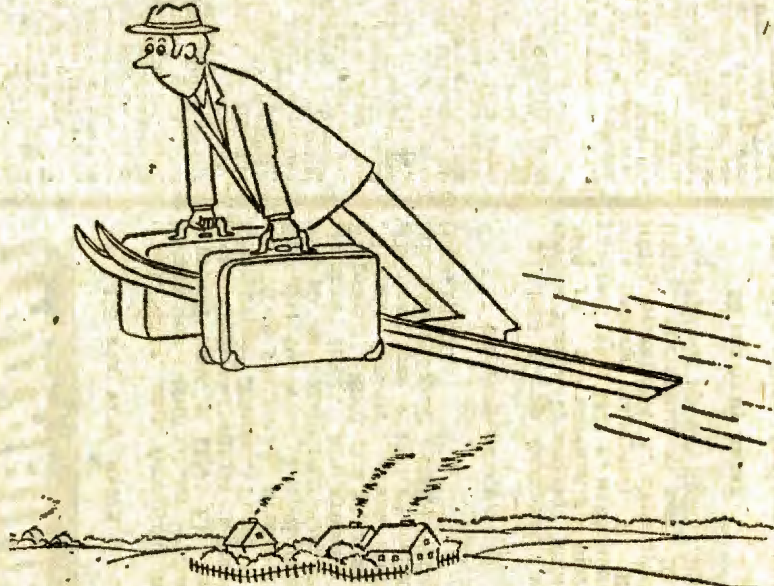
Хоцькі мне пабачыць свету, —
Трэба коніка каваць!
Хоцькі тое, хоцькі гэта,
Ды няхоцькі хоцькаваць!

Нэлі Тулупава

Настальгія.

НІЎКА

У СУДЗЕ

Суддзя звяртаецца да падсуднага:
— Можаце давесці, што вы нявінны?
— Бясспрэчна, дайце толькі тэрмін.
— Згодны, даю пяць год.

МАЛАДЗЕЙ ЗА СЫНА

— Кастусь, колькі на самай справе гадоў тваёй жонцы?
— Цяжка сказаць, але, па яе словах, выходзіць, што яна маладзей за нашага старэйшага сына.

КІМ БЫЦЬ

— А ты кім хацеў бы стаць, калі вырасцеш, Міхаська? — пытае настаўніца ў малога вучня. — Касманаўтам? Архітэктарам? Дыпламатам?
— Дарослым, — сумна адказвае хлапчук.
— Дарослым? — здзіўляецца настаўніца. — Дык гэта ж не прафесія.
— Але затое бацькі кожны вечар лупцаваць не будуць праз вашы іксы ды ігрэкі.

КОЦІК

Лісіца, што выйшла замуж за тыгра:
— Ну, цяпер трымайся, коціку!

Гаворыць гладка, а піша заікаючыся.

НА ШЫРОКІМ СВЕЦЕ

Чалавек прыйшоў ва ўстанову афарміць нейкую паперу. Не паспеў ён падняцца на другі паверх, як пакаўзнуўся і скаціўся ўніз па лесвіцы.
— Ого! — усклікнуў швейцар. — Я працую тут ужо трыццаць год і ні разу не бачыў, каб хто-небудзь так хутка аформіў свае паперы!

*

— Ты чула, што Марына і Альберт жэняцца?
— Ды ну?! А якое ж у іх было каханне!

*

— Эдна зусім не можа хадзіць у заапарк. Як толькі яна аказваецца перад клеткай з жывёлай, яна пачынае так нервавацца, што ў яе слёзы на вачах з'яўляюцца.
— Чаму?
— Яна не можа перажыць, што столькі прыгожых футравых вырабаў сядзяць у клетках без карысці!

З „Весніка Задрыпоніі"

ХТО СТУКАЕЦЦА Ў ДЗВЕРЫ ДА МЯНЕ?

Такім пытаннем сустракае ўсіх новы электронны вартаўнік, распрацаваны ў аб'яднанні „Навукова-тэхнічная рэвалюцыя пераможа!" Дастаткова адказаць: „Свае!" — і дзверы аўтаматычна адчыняюцца.

АНАНІМКА

Грамадзянін Ю. Каўпінскі жыве на сродкі вытворчасці.

КЛЮЧЫ

Які нумар з'яўляецца дублікатам ключа з „хмаркі"?

З суседскага агародчыка

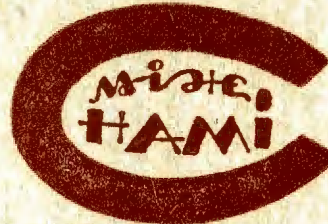
ПА ЗАГАДУ СТАРШЫНІ

Камедыя „Дзядзька Багдасар", як ні дзіўна, у той вечар прайшла ў поўнай цішыні: ні смеху, ні нават усмешкі.
Пасля спектакля, калі засмучаны рэжысёр паспрабаваў высветліць прычыну такой дзіўнай цішыні, адзін з гледачоў сказаў:
— Старшыня нашага калгаса паехаў у райцэнтр, а нам даў наказ: „Сёння з горада прыедуць артысты. Вы павінны паводзіць сябе як трэба: сур'ёзна, культурна, арганізавана. Не дай Бог, каб хоць адзін з вас засмяяўся — скуру здыму!.."

Курʼёзы

СЭНДВІЧ ДЛЯ ЦЭЛАГА ГОРАДА

Назва шахцёрскага гарадка Іглесіяс на Сардзініі будзе занесена ў вядомую кнігу рэкордаў Гінеса. Але, як вядома, на старонках гэтага папулярнага выдання не прыводзяцца даныя аб здабычы вугалю ці выплаўцы сталі. Чым жа праславіліся тады на ўвесь свет яго жыхары? Прычынай гэтаму стаў сапраўды няўтольны апетыт дзесяткаў маладых хлопцаў, якія „ўзвялі" самы вялікі сэндвіч у свеце: яго даўжыня дасягае 456 метраў 30 сантыметраў. Справа была пастаўлена сур'ёзна — рэкорд зарэгістраваў пад апладысменты прысутных спецыяльна прыбыўшы на месца натарыус.
На прыгатаванне гэтага нават не „максі", а „мегасэндвіча", як яго празвалі газеты, пайшло 750 кг хлеба, 145 кг сыру, 130 кг вяндліны, 170 кг маянезу, 60 бутэлек таматнага соусу.

Не спі на лекцыях — званок праспіш.

Вазьміце чырвоны аловак і расфарбуйце тое, што лічыце патрэбным.